

tv-15 naš TOVARIS

Št. 9
3. marca 1988
Leto XXVI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ženi, materi, dekletu

So še kot včasih pota tvoja,
še sije ti upor v očeh?
Še veruješ, da bo v ljudeh
prav taka misel, kot je moja?

Iz Kajuhove poezije

Namesto šopka

Spomnimo se na predvojni čas delavskega gibanja v svetu, ko so se žene vsega sveta ramo ob ramo z moškimi bojevale za enakopravnost, razvoj, mir in pravičnejšo gospodarsko ureditev. Na takratnih pohodih za mir so bile med udeleženci tudi mnoge ženske.

Tudi v današnjem času, polnem žarišč in ogroženosti, se naša domovina v okviru neuvrčenosti bori za neodvisnost vseh narodov, za mir, pravičnejšo gospodarsko ureditev in sodelovanje v svetu.

Pred drugo svetovno vojno, v stari jugoslovanski velikosrbski hegemonični monarhiji smo dobivali po skritih kanalih v branje ilegalno literaturo. V tistih knjigah in brošurah smo prebrali, kako je stara jugoslovanska monarhija mučila in preganjala predvojne zavedne komuniste v Glavnjači, v taborišču Bileći, v Sremski Mitrovici in drugih. V eni izmed brošur je bil tudi Mussolinijev razglas italijanskim ženam, da naj rodijo čimveč otrok. Obljubljal jim je povišanje otroških doklad. Dejal jim je: »Prišel bo čas, ko bomo imeli veliko zemlje in premalo ljudi.«

Ob 8. marcu vsem našim bralkam čestitamo, namesto šopka pa jim podarjamo tole razmišljanje, ki je spontano prišlo izpod peresa Rezke Razdrih

Na čigavo zemljo je računal Benito Mussolini?...

Na dan žena se nam 8. marca spomini vračajo na tiste dni in k dogodkom, ki so sledili v narodnoosvobodilnem boju. Ne smemo in nečemo pozabiti na naše borke, partizanske zdravnice, bolničarke in vse druge, katerih mnoge so darovale vse, tudi svoja življenja. Naš boj je bil zmagovit, ker so v njem sodelovale tudi žene. Maršal Tito je dejal: »Ljudstvo, ki ima takšne ženske, ne more propasti.«

Obudimo spomine na naše kmečke žene, ki so obdelovale zemljo! Bi brez kmečkih žena lahko preživeli NOB?... Bili smo drug drugemu potrebni in drug od drugega odvisni.

Ko se je v letu 1941. začel boj za neodvisnost in svobodo jugoslovanskih narodov, so ženske v njem že od vsega začetka junško sodelovale. Dolga vrsta ženskih imen je vtkana v zgodovino boja za osvoboditev izpod fašističnega škornja, ki je pomenil za naš narod mrak, temo, izgon in smrt.

V času roške ofenzive poleti 1942 so pobesneli Italijani pobijali

talce, požigali domove, ropali živino: v goreče hiše so metali starčke in otroke. Materam so iz rok trgali otroke in jih metali v ogenj, nakar so morale gledati, kako je otrok zgorel. Spomnimo se s sočutjem teh žena – mater, ki so svojemu narodu darovale največ, kar so mogle – svoje otroke, hčere, sinove, može.

Ne pozabljajmo teh grozljivih doživetij. Spominjajmo se naših bork, ki so razdajale svoje moči za svobodo, spominjajmo se Ravensbrücka, največjega ženskega koncentracijskega taborišča, kjer so plinske peči pogoltnile nešteto izmučenih žena in otrok, spominjajmo se njihovega trpljenja in vseh njihovih stisk.

In vendar je bil tisti čas vzvišen in lep. Nepozabna ostaja radost, ki smo jo doživeli ob uresničenju želja po novem življenju v svobodnem ustvarjalnem delu v naših tovarnah in na zemlji – v skupen prid, brez izkoriščanja.

Danes bijemo boj za stabilizacijo naših razmer in odnosov, tudi in predvsem zoper napake, ki jih še nismo odpravili. Žene se zaveda-

mo težkih preizkušenj teh zdajšnjih dni. Pripravljene smo s trdim delom in vztrajnostjo dokazovati, da si življenja ne moremo izboljšati, če ne zvečamo storilnosti in če se ne potrudimo k večji varčnosti.

Menda pa so ženske danes marsikje odrinjene na obrobje zanimanja, bodisi na delovnih mestih bodisi v vsakdanjem političnem življenju in samoupravnem odločanju, čeprav niso nič manj izobražene in kot delavke nič manj vestne.

Ne zdi se nam prav, da o življenju žensk odločajo predvsem moški. Če so enakovredne pri delu, bi morale biti enakovredne pri odločanju. Narobe je povsem to, da so na položajih vselej eni in isti ljudje. A marsikje velja, da so ženske dobre za garanje, za vodstvene vloge pa pridejo v poštev v glavnem moški. Bistvo zavesti žensk o enakopravnosti je v tem, da hočejo soustvarjati družbo, v kateri žive, kar je pravica in dolžnost tako moških kot žensk. Nekateri moški gledajo v svojem tradicionalnem nazadnjaštvu na ženske še danes kot na manjvredna bitja.

Želimo pa si, da bi bili drug drugemu – soljudje. Kako lepo bi bilo živeti, če bi bili ljudje med seboj bolj razumevajoči, tovariški, bolj zvesti, pošteni in vljudni – in bi znali, tako kot včasih z žarom v srcu ter z iskreno mislijo zapeti »Domovina je ena...«

Sposojeni intervju

Temeljna načela za stranski tir

Pogovor z Vladimirjem Gligorovom

Sociolog, politolog in raziskovalec. V tisku je njegova četrta knjiga *Politično gospodarstvo*. Ustava prepoveduje pravno pripisovanje, nepravno prisvajanje pa ni prepovedano! Po ustavi je položaj oblasti za vse čase pridobljen. Večkrat je poudarjeno, da je Partija enakopravni član socialistične zveze, vendar je enakopravnejša od drugih. Ko bi bila politika privatna stvar državljanov, bi se Partija strukturalno umaknila z oblasti. In tako naprej, v socialističnem žanru. Tako misli Gligorov, v duhu aktualnega raznoglasja.

Pogovor začenjamo seveda s temeljno opredelitvijo socialistične samoupravne družbe. Ali je res, da socializmu ustreza le družbena lastnina kot dominantna oblika ne-lastnine nad proizvodnimi sredstvi?

Resnica je, da je v odvisnosti prevladujočih definicij neka oblika javne lastnine izenačevana s pojmom socializma. »Socializacija« privatne lastnine, kot je znano, je imela v zgodovini zelo različne oblike. Predvsem je neka oblika zanikanja privatne lastnine razumljena kot temeljno načelo socializma. To je danes najbrž najbolj sporno mesto v celotni ideji, čeprav se zlasti danes trudijo pokazati, da je možna koekzistenca družbene in privatne lastnine. Vendar mi ni znano, da bi kdo, ki želi verjeti v socializem, doslej že formuliral kakšno celovitejšo teorijo z vključevanjem privatne lastnine.

Ali menite, da je to v »mešanem lastništvu« nemo-goče?

Pri mešani lastnini je problem v tem, da mora per definitionem ena dominirati, druga pa ji mora biti podrejena. Tu ne gre le za pravilo. Bistven je odnos do lastninskih oblik. Ta pa se definira in opravičuje z uspešnostimi razlogi. Ni pomembno, da je lahko to »definirano« pravilo na primer 70 proti 30 odstotkom za družbeno ali za privatno lastnino. Problem je namreč v tem, da ti dve lastnini nista enako obravnavani in nimata možnosti pokazati, katera oblika je učinkovitejša in racionalnejša. Tu je prava zahteva po učinkovitosti ne pa da rečemo, kakor imamo pogosto priložnost poslušati po celem socialističnem svetu: »dali bomo spodbudo malemu gospodarstvu in privatnemu sektorju«, vendar bomo ohranili dominanco družbene lastnine. Socialisti se težko odrekajo tej ideji, zato še danes ni nobenega koncepta mešanega gospodarstva.

Zakaj se tako vztraja pri javni lastnini?

Tako kot jaz to razumem, obstajata dva razloga; prvi je ta, da se s tem legitimira oblast. Drugi razlog je značilen za vse teorije socializma, to pa pomeni, da si socializem prek javne lastnine zagotavlja uporabo prednosti, ki jo ima nad razdrobljenim gospodarstvom. Izhajalo se je iz analogije s kapitalističnim gospodarstvom, v katerem lahko monopolist preprosto požre male proizvajalce: po tej »logiki« naj bi bila država veliki monopolist in bi morala biti učinkovitejša od kapitalističnega gospodarstva. Seveda je to logična napaka.

V številnih vaših tekstih kažete na paradoksalnost koncepta družbene lastnine. Povejte nam kakšen primer!

Pri lastnini je ključno to, da se vsi čigavo je kaj. Kadar pri nas razpravljamo o »čistih računih«, pozabljamo, da ne obstajajo »čisti« in »umazani« računi, ampak tvoj in moji računi! To je bistvo lastnine. Vendar, če tega lastninskega odnosa ni,

lahko pride do tega, da ti prejmeš moj račun, jaz pa tvojega. To pomeni, da moram plačati račun, ki ga nisem naredil! Družbena lastnina po logiki stvari ne zagotavlja v tem primeru delitve na »moje« in »tvoje« račune, ampak je vse to »naše«. To je čisto neodvisno od tega, kakšno stopnjo pravičnosti želi neka družba. Kajti, tudi če bi bili vsi enakopravni, če bi bili vsi egalitarni, če bi vsi enako porabili in enako plačali, se mora kljub temu vedeti, čigavo je kaj. Družbena lastnina pa tega ne dovoljuje.

Ali je to njena edina napaka?

Druga pomanjkljivost družbene lastnine je povezana z motivacijo. Človek ne kaj dela, da bi dosegel določen cilj; vsako delo pa je povezano s pridobivanjem nečesa. Vsako ekonomsko dejanje, celo kadar delamo za plačo, ima ta motiv pridobivanja, povečanja plače... Morda je naslednji korak varčevanje, privatno podjetništvo... Vendar družbena lastnina tega ne dopušča! Jasno je, da obstajajo teorije, ki skušajo te probleme rešiti – uspešno ali neuspešno. To kar je zapisano v naši ustavi, v temeljnih načelih ne le, da ne rešuje omenjenih problemov, postavlja jih celo ad acta, kakor da ne bi obstajali! Še več, tam se trdi, da teh problemov ne bo samo v primeru, če se prepove pravno prisvajanje proizvodov tujega dela s strani posameznika!

O tem obstaja vaš znani primer s kotlom in žlicami...

To je majhna karikatura, ki ilustrira to, o čemer govorimo. Če bi vsi stali pred enim kotlom, kakor pri vojakih, na vojaški vaji, ne vem, če bi imel vsako svojo žlico ali bi bile le-te sposojene od države. Pa recimo, da smo si sposodili žlico in menajko; kljub temu si moramo priboriti kosilo, ki je proizvod družbenega dela!

To energijo, ki jo dobite ob pridobitvi družbenega kosila, boste porabili pri delu za dobrobit družbe?

Absolutno, in to z velikim entuziazmom! Ampak jaz sem si priboril del družbenega dela, za kar po ustavnih načelih nimam pravice! Seveda pa tukaj obstajajo še druge dimenzije. Denimo, da hočeš odpreti privatno podjetje. Od koga bi kupil sredstva za delo? Če bi jih kupil od države, bi si vsekakor prilaščil sredstva, ki so proizvod tujega dela. To pa temeljna načela dobesedno prepovedujejo. In kar je še bolj nesmiselno, tam dobesedno piše, da je prepovedano pravno prilaščanje tujega dela, kar implicira, da pa nepravno prilaščanje ni prepovedano! Iz navedenih primerov je torej očitno, da je nekakšno prilaščanje nujno in to je bistvo cele te stvari. Jugoslavija ima lahko sistem družbene lastnine, ki ne dovoljuje pravnega prilaščanja tujega dela, lahko pa bi imela pravičen sistem ekonomskega prilaščanja!

(is glasila ZSMJ Mladost)

Sprehodi skozi ustavna dopolnila

Ustavna razprava teče. Marsikdo je v skrbeh glede njenega izida, kajti ni nam vseeno, kakšne družbene odnose si bomo zakoličili – ali pa nam bodo zakoličeni. Zato velja biti poleg in sodelovati pri formulacijah.

V uredništvu TV-15 smo zastavili rubriko, ki bo spremljala potek razprave – na način »sprehodov skozi ustavna dopolnila.«

Predlagana dopolnila, ki sodijo na področje ekonomskih odnosov, bo v nekaj »sprehodih« obdelal Svetko Kobal.

Kam pojde dohodek

IX. dopolnilo, točka 8.

Že sedaj veljavna Ustava v 18. členu določa, da se del dohodka, ki je rezultat dela v izjemno ugodnih naravnih pogojih ali izjemnih ugodnostih na trgu ali drugih izjemnih ugodnostih pri pridobivanju dohodka koristi za razvoj organizacije, v kateri je bil ustvarjen. To določilo Ustave pa ni bilo nikoli operacionalizirano, ker nihče ni bil dovolj pameten, da bi predložil zakon, ki bi ta del dohodka ugotovil, pa da ne bi prizadel predvsem dobre organizacije združenega dela.

V IX. amandmaju (točka 8) se predlaga sedaj ločitev te materije na dva odstavka z različnimi usodami tako zbranih sredstev. V prvem delu obravnava amandma del dohodka, ki je rezultat dela v izjemno ugodnih naravnih pogojih in izjemno ugodnih pogojih ustvarjenim s položajem kraja dela in poslovanja. Očitno se pri tem misli na naravno in lokacijsko rento. Nobenega dvoma ni, da načelno ti dve renti obstojata. Ko pa jih želimo ugotoviti, pa naletimo na velike težave. Logično je in prav bi bilo, če bi gospodarstvo odvijalo svoje dejavnost predvsem tam, kjer so dobri naravni pogoji in tudi ustreznost na lokaciji. Predpisovanje takih rent zato ne sme pov-

zročiti, da bi investirali tam, kjer so slabi naravni pogoji ali slaba lokacija. Predpisovanje naravne rente je smiselno le, če neka organizacija posluje v takih pogojih, ki so izredno ugodni v odnosu do drugih organizacij doma ali v svetu, ki se ukvarjajo z enako dejavnostjo.

Vendar predlagatelj ne misli na rento, ker govori o »delu dohodka«. Torej se ne bi obdavčevalo rento, temveč del dohodka. To pomeni, da bi to obveznost plačevale le tiste organizacije združenega dela, ki so bile sposobne iz ugodnih naravnih pogojev ali lokacije ustvariti dohodek. Tiste organizacije združenega dela, ki bi sicer poslovale v ugodnih pogojih, pa ne bi imele dohodka (lahko celo izgubo), pa ne bi plačevale te obveznosti. To se lahko odpravi le, če se predpiše plačevanje rente, ne glede na ustvarjeni dohodek. S tem bi se izenačili le pogoji poslovanja, kar je smisel takega obdavčevanja. Moralo bi biti tudi jasno zapisano, da sredstva ostanjejo v organizaciji združenega dela in se usmerjajo za njen razvoj, kajti logično je, da naj se dejavnost širi tam, kjer so dobri naravni pogoji. Lokacijsko rento je treba omejiti na mestno rento (že sedaj plačujemo

prispevek na mestno zemljišče in podobno), sredstva pa usmeriti za razvoj komunalne infrastrukture. Prav je, da eno in drugo predpiše republiški zakon, ne bi pa smela imeti republika možnosti, da taka sredstva združuje za druge namene.

Drugi dela amandmaja je še veliko bolj sporen. Nanaša se na obdavčevanje dohodka, ki je rezultat izjemnih ugodnosti pri pridobivanju dohodka na trgu, »ki pa ni rezultat večje produktivnosti nove tehnologije, inovacije in drugih z ustvarjalnostjo in delom ustvarjenih vrednosti, temveč je rezultat monopolnega položaja ali ravnanja. Ta del dohodka naj bi se izločal in usmerjal v proračun federacije.

Z zveznim zakonom naj bi se predpisala merila, akti in dejanja, s katerimi je organizacija združenega dela pridobila tak dohodek.« Navidezno je vse logično če... Če dobronamerno tolačimo opredelitve v zgornjem tekstu, kaj ni monopolni dohodek, potem bi pod tem razumeli tudi, da ni monopolni dohodek, če nekdo zaradi inovacije, iskanosti artikla ali podobnega, dosega višje cene in s tem tudi višji dohodek. To pa najprej zahteva svobodno oblikovanje cen na odprtem trgu.

Če pa gre za monopolni dohodek, se moramo vprašati najprej, kateri so vzroki, da tak monopolni dohodek nastane. Kaj hitro bi ugotovili,

da monopole lahko ustvarja predvsem država sama s svojo gospodarsko politiko in administrativnim prerazporejanjem dohodka. Arzenal tega instrumentalarija je obsežen, od delitev uvoznih kvot, deviznega režima, režima cen, prepoved uvoza, delitve emisijskega denarja in podobno. Nikjer v predloženih amandmajih, ki govorijo o enotnem jugoslovanskem trgu, pa ni zapisano, da je pogoj enotnega trga prosta konkurenca in prepoved dogovarjanja o monopolnih cenah. Temeljni namen mora biti torej preprečevanje monopolov, pri tem pa ima država sama najodločilnejšo vlogo, ki jo je sedaj zanemarjala ali pa celo sama omogočala monopole. Zato je čisto nesprejemljivo, da bi se monopolni dohodek stekal v zvezni proračun, kajti tisti (država), ki bi moral preganjati monopole, ne sme imeti interesa, da jih je čim več, da bi dobil čim več sredstev.

Kako avtorji amandmajev razumejo vsebino in kako nameravajo pretvoriti načelo v konkreten predpis, bi lahko ugotovili le, če bi nam že sedaj predložili besedilo predloga zveznega zakona, ki ga amandma napoveduje.

To seveda ni v naši navadi, zato se velikokrat zgodi, da vsak po svoje razume stališča in sklepe. Pri ocenjevanju težine predloženega amandmaja pa ne smemo pozabiti, da je danes splošno mnenje in praksa veliko bolj naklonjena administrativnemu urejanju stvari in uravnilovki in ne posebej k uspešnim organizacijam združenega dela in diferenciaciji na trgu.

Zato so taka določila danes veliko nevarnejša, kakor pa so bila (že takrat boljše) ob sprejemanju sedanje Ustave leta 1974.

S. Kobal

Letne skupščine borčevskih organizacij v polnem teku

Med zaskrbljenostjo in odločnostjo

Na letošnjih letnih skupščinah in konferencah imajo slovenski borci dovolj vzrokov tako za zaskrbljenost kot tudi za poglobljene razprave in odločna stališča o našem širšem družbenopolitičnem razvoju. Tokrat smo poklicali tri občinske odbore in se pozanimali, kakšno je stanje med borci, kako potekajo letne konference in, kaj je tisto, kar v posameznih okoliščinah med problemi izstopa.

Na velenjskem občinskem borčevskem predsedstvu so nam povedali, da so letne konference opravili že v 18 krajevnih borčevskih organizacijah, te dni pa bodo to nalogo opravili še v dveh in v eni organizaciji vojaških invalidov. Pri tem poudarjajo predvsem izjemno dobro udeležbo kot znamenje osvežene aktivnosti, kar je sprva problemov, ki jih obravnavajo, tudi razumljivo. Večina borcev izraža zaskrbljenost nad stanjem v državi, vendar med njimi ni oportunističnih teženj.

Med lokalnimi problemi so izpostavili težave v preiskrbi z živili v Topolšici, kjer nimajo trgovine in se zanjo že dolgo zavzemajo. Ob ekoloških vprašanjih, ki so letos zavzela manj razpravljalnega prostora, so menili, da ljudje v občini in njenih neposredno tangiranih delovnih organizacijah za to, da bodo izpeljali nujne varstvene ukrepe s čistilnimi napravami in dolgoročnejšim načrtovanjem varstva okolja. Zato je med borci okrog tega vprašanja tudi več zaupanja.

Kar zadeva velenjske delovne organizacije, so tudi

borci zaznali težave v premo-govniku, ki jim je, (drugače kot sicer), zagodla letošnja mila zima. Manj je bilo prodanega premoga in tudi zaloga pri termoelektrarni se obilno kopiči, saj letos tudi hidrocentrale še niso zatajile... Na obzorju se tako kažejo potrebe po zniževanju števila delovnih mest.

Tudi občinska borčevska letna konferenca v Velenju bo namenila letos, so nam zatrdili, več pozornosti vprašanjem iz domače občine in manj splošnim družbenim problemom.

V Krškem so v času, ko smo jih o tem pobarali, opravili letni konferenci v dveh krajevnih organizacijah ZB in načrtujejo, da bo vseh 9 »pod streho« do konca marca. Po ustaljeni navadi obišče vsako krajevno konferenco borcev eden od članov občinskega odbora in tako poskrbijo tudi za neposreden pretok informacij.

Sicer pa so nam postregli še z nekaterimi podatki o vprašanjih krških borcev: 307 jih prejema občinske priznavačnine, od tega polovica kmetov-borcev, medtem ko so v lanskem decembru vsem upravičencem podelili še eno dodatno mesečno priznavačnino in tem dodali še dvajset enkratnih priznavačnin. Z urejanjem socialnega stanja borcev so nasplošno zadovoljni, čeravno ni mogoče trditi, da bi bilo 114.000 dinarjev, (kolikor znaša najvišja priznavačnina), ravno veliko, večina priznavačnin je pa itak nižjih.

Ugotavljajo, da se jim sprito vse bolj hitrega staranja borcev na terenu pojavljajo

novi problemi, saj narašča število borcev, ki sicer prejemale priznavačnine, pa po zakonu nimajo pravice za uveljavljanje nege in tuje pomoči; tem skušajo pomagati po poti družbenega dogovora o priznavačninah po črki občinskega odloka.

Delo patronažne službe, ki se stika z nego in tujo pomočjo na domu, imajo zadnja leta kar dobro urejeno, kljub temu pa je vse več starejših ljudi, ki so težji bolniki in jih je treba redno obiskovati na domu.

Zdraviliško zdravljenje borcev v Krškem je zagotovljeno kot drugod – glede na strokovne medicinske indikacije. Nekaj jih pa prek občinskega odbora ZB NOV pošljejo tudi na koristno zdravljenje. Vendar so nas Kršani opozorili, da se številni tisti, ki odhajajo na koristno zdravljenje vztrajno, iz leta v leto, umika zdravljenja nujno potrebnim.

Četudi so osnovna stanovanjska vprašanja borcev že rešili, so lani podelili iz sredstev, združenih pri stanovanjski skupnosti, 27 stanovanjskih posojil, ki pa so šla zvečinoma v kmečka gospodarstva, za obnovo stanovanjskih poslopij. Če pri tem pomenimo, da gre le za dve stari milijardi dinarjev, vemo, da lahko prosilci računajo le na drobno »krpanje« najnujnejšega. V prihodnje, so nas opozorili, morda borci še posojil ne bodo več mogli jemati, saj se obetajo velike posojilne obresti. Vse to nam je o delu in stanju v krški borčevski organizaciji povedala Marinka Preskar, več pa

nam je obljubila povedati po končani občinski konferenci.

S Štajerskega smo »pre-skočili« na Primorsko in našli v **piranski borčevski organizaciji** za sogovornico Ido Krajnik. Pri njih so, nam je poročala, letne krajevne borčevske konference že opravili in se pripravljajo na občinsko, ki naj bi bila sredi marca.

Teme, ki so jih borci na letnih sejah bolj poudarjali, so deloma s področja borčevske socialno-zdravstvene problematike, deloma pa z družbenega področja, saj so se borci povsod spraševali predvsem kam drvimo.

Čeprav so po predpisih in zakonih borčevska socialna vprašanja vsaj v najnujnejšem urejena, pa na področju zdravstva še vedno padajo pripombe na piranske zobozdravstvene storitve in – možnosti. Ko bodo zbrali vse na terenu izgovorjeno, bodo na občinski letni konferenci tudi zavzeli stališča in smernice za nadaljnjo akcijo.

Iz teh treh pogovorov sicer še ne moremo sklepati o celotnem poteku pomladanske borčevske dejavnosti, brez dvoma pa je le-ta letos okrepjena tudi zaradi ustavnih razprav. Naši sogovorniki so izražali zadovoljstvo nad izredno dobrim odzivom borcev na letnih krajevnih konferencah ZB, zato lahko upravičeno upamo, da bo tudi drugod po Sloveniji tako. Poročajte nam! Najbolj živo se bo vaša aktivnost odrazila skozi misli iz razprav!

B. Ž. J.

Spoznavanje domicilnih enot

Gora k Mohamedu ali Mohamed h gori?

Kaj pomeni domicil? je najprej zanimalo učence osnovne šole Borisa Kidriča v Savskem naselju, ko so se prejšnji četrtek srečali v šolski zbornici s predstavniki domicilnih enot bežigradske občine, potem, ko so si v šolski avli lahko 26 dni ogledovali njihovo razstavo. Izvedeli so, da pomeni domicil stalno prebivališče, podelitev domicila pa je visoko priznanje, podeljeno enoti narodnoosvobodilnega boja za njene zasluge v boju. Enota, ki ima domicil, je občan, ima vse pravice in seveda tudi dolžnosti občana, skratka, v občini se počuti doma. Z domicilno listino se enota dogovori tako, kaj bodo njeni člani danes storili v korist občine. Posvetujejo se in sestavijo program. Za Bežigradom so v program domicilnih enot med drugim zapisali, da bodo pripravili razstavo o življenju in delovanju vseh štirih domicilnih enot: Prvega tankovskega odreda NOV in POS, ki je prejel domicil leta 1975, Rašiške čete z domicilom istega leta, Medvojnega aktivna OF občine Ljubljana Bežigrad z domicilom iz leta 1982 ter Druge grupe odredov NOV in POS, ki ji je občina podelila domicil leta 1985.

Kaj pomaga, so si mislili, če imamo domicil v občini, če pa velika večina občanov teh domicilnih enot ne pozna. Razstava, za katero ni bilo lahko zbrati tako obsežno fotografsko in dokumentarno gradivo, je opravila svoje. Pobudo za razstavo je dala občinska organizacija ZZB NOV bežigradske občine. Ob sodelovanju imenovanega odbora iz vrst borcev jo je strokovno pripravil in postavil Mestni muzej Ljubljana (tam bo razstava tudi arhivirana, ko bo opravila svoje trenutno poslanstvo). Obe-

nem so odborniki izdali tudi posebno brošuro Domicilne enote naše občine – nekakšno osebno legitimacijo enot. Najprej je bila razstava odprta lani v čast občinskemu prazniku – 24. juniju v Zavodu za raziskavo materiala za Bežigradom, čez poletje pa je razstavne panoje sprejel pokrovitelj razstave Energo-invest DO Tovarna transformatorjev v Črnučah.

S tem se seveda ni končalo. Že ob odprtju razstave so prosvetni delavci predlagali, da bi razstava obkrožila vseh devet bežigradskih osnovnih šol. Predstavniki domicilnih enot s tovarišem Stanetom Komanom na čelu so takoj zagrizli v jabolko, če temu lahko tako rečemo, in ker je 7. september ravno praznik KS ljubljanskega Posavja, so

z razstavo najprej prišli v osnovno šolo Danile Kumar. Šolsko leto se je prelevilo v drugo polovico, razstava pa je med tem časom obiskala že pet šol. V vsaki ostane dvajset dni do enega meseca. Zadnja bo maja v osnovni šoli Maksa Pečarja.

»Pomembno je,« pravi Stane Koman, »da se pred razstavo pogovorimo z učitelji v šoli, prenašamo dosedanje izkušnje, pristop, in na ta način omogočamo, da razstava da čim več od sebe. Vedno se pred koncem razstave pogovarjamo z izbranimi učenci, člani zgodovinskih in obrambnih krožkov, ki so pokazali v času razstave največ zanimanja in sestavijo tudi vprašanja za nas.«

Pristopi so seveda različni – odvisno od starosti učen-

cev. V nižjih razredih rišejo na temo razstave, drugi pišejo kontrolne naloge z vprašanji, ki se navezujejo nanjo, najstarejši se pogovarjajo in razpravljajo v skupinah. Za to seveda v šolah poskrbijo učitelji in mentorji, ki vodijo delo po skupinah. V osnovni šoli Borisa Kidriča so bili takšne »duše gibanja« Marjan Rode, ki vodi zgodovinski krožek, vodja obrambnega krožka Jože Baus, mentorica pionirske organizacije Majda Ašič, socialna delavka Jožica Rode, (obe kot svetovalna služba), nad vsem pa je bedel ravnatelj šole Danijel Potočan. »Menim, da je to najbolj uspešna, ustrezna in ustvarjalna pot spoznavanja zgodovine NOB v našem ožjem območju,« pravi. »Nacim, da pride razstava v šolo,

je zelo dobrodošel, saj si jo tako lahko ogledajo vsi učenci in ne samo tisti, ki bi jih nekam pač morali odpeljati na razstavo z avtobusom. Pa tudi več časa je med njimi, lahko si jo ogledujejo med odmori in čisto drugače se vtisne v spomin, če se učenci poglobijo vanjo v, domaćem okolju'. Menim, da bi smelo biti več razstav, tudi z drugih področij, ki bi se od zunaj preselile v šolske prostore. Navsezadnje le popestrijo pouk.«

Gotovo, drugače je kot v šolskem učbeniku, ki je ponavadi pust s svojimi dolgočasno nanizanimi datumi in dogodki. Takole pa izpod zasteklenih panojev veje duh tistega časa iz originalnih dokumentov in predmetov, veje nekaj oprijemljivega, na kar učenci lahko naslanjajo svojo radovednost. Živi stik z borci, z ljudmi, ki

so živeli tisti čas, jim ponuja odgovore na njihova porojena vprašanja in jim približa narodnoosvobodilni boj.

»Zato ta oblika ni še rodila odpora med mladimi, tako kot sam pojem »negovanja revolucionarnih tradicij,« pravi tovariš Koman. »Morda pa je to rešitev za vprašanje: »Kako naprej s tradicijami?«, ki se nam vse pogosteje ponuja. Zakaj ne bi še drugi poskusili? V šolah so nas povsod lepo sprejeli, čeprav je to zanje dodatna obremenitev, ki ne sodi v učni načrt. Pravzaprav smo presenečeni nad to dobro voljo, na katero smo povsod naleteli. V vsaki šoli smo doživeli kaj novega. Nikjer se ne ponavljajo, razen nečesa: Zanimanje za razstavo raste od prvega dne dalje, tako da na koncu vedno slišimo: »Škoda bi bilo, če te razstave ne bi imeli v naši šoli!«

Živa Drole

Iris Deankovič iz 7.b razreda. Razstavo je spremljala v okviru obrambnega krožka, za katerega se je odločila potem, ko je bila lani jeseni na pohodu po poteh Rašiške čete. Povejmo, da zelo dobro strelja z malokalibrsko puško.

Kaj naj vpraša borce? Najbolj jo zanima, kako so potekali boji.

Luka Ribič in Branko Kopi iz 3.a razreda si izpisujeta, kar jima je bilo na razstavi najbolj všeč, to pa so: šahovske figure, izdelane v taborišču Gonars, puška Jožeta Pečarja, borca Rašiške čete ter brzostrelke, ki spada v oborožitev Druge grupe odredov.

Vprašanja

Gleda jih, svoje otroke, speče, ki brezskrbno sanjajo kdo ve kaj. Na vročih licih utrinke sreče, nežna srca, odprta na stečaj.

Odpirajo se proti življenju, vsrkavajo ga nad vse pogumno. Nočijo slišati o trpljenju, oni bodo živeli razumno.

Seveda, saj to je prava mladost, smela, močna, prepričana vase, ker vse drugo je pravcata norost, saj oni kujejo nove čase!

Res je, a ona se zanje boji. Ve, za mladostjo pridejo leta spoznanja, skrbi, mimo lepih dni marsikatera ura prekleta.

Bodo našli pravo pot poklica? S kom bodo vezali svoje dneve? bo zadela Amorja strelica v srečo, morda v neskončne reve?

Kam bodo nagoni jih vodili, strasti, bodo ponosno živeli, ne bodo ljubezni pozabili in počeli, česar ne bi smeli?

Vrtinci sovraštva jim grozijo, je dovolj ljubezni zasejala? Glej, otroci čisto mirno spijo, ona pa nočjo ne bo zaspala.

Lina Lavrenčič

Ženske v odporiškem gibanju

Nepravilno v senci moških

Če bi besedo »pozabiti« lahko stopnjevali, bi morali priznati, da je bilo »dvakrat pozabljenek« v mislih imamo ženske, ki so bile žrtve nacional-socialističnega režima, nacizma! Na tisoče jih je bilo, ki so se aktivno bojevale proti nacistični državi in bile preganjane iz rasističnih ali verskih razlogov, bile so talke, izkoriščane delavke in ponižane kot ženske.

O njihovem trpljenju je bilo napisane nekaj literature, na primer: »Poročila o ženskah v koncentracijskem taborišču Ravensbrück,« objavljenih pa je tudi nekaj biografskih pričevanj. Kljub vsemu pa je trpljenje žensk pod nacističnim režimom še vedno zapostavljena, slabo obdelana tema, lahko bi celo rekli, da gre za temo, o kateri marsikje zavestno molčijo!

Ženske so ostale pozabljene »v senci junakov moškega spola«, kakor pove že naslov najnovejšega »Dachauskega zvezka«, v katerem je objavljenih 14 razprav. Ta zvezek je v celoti posvečen temi: »Ženske – preganjanje in odpor.«

Ker natančnih števil ni več mogoče zbrati, se avtorji opirajo na podatke, da je bilo neposredno pred začetkom

2. svetovne vojne v koncentracijskih taboriščih od 1.500 do 2000 nemških žensk, obtoženih, da so aktivno sodelovale v protinacističnem gibanju. Bile so internirane tudi kot talke zaradi svojih očetov, mož ali sinov ter drugih sorodnikov, ki so bili povezani z odporiškim gibanjem ali pa so v njem sodelovali. Ženske so pomenile 15 do 20 odstotkov vseh, ki so jih tedaj spravili v koncentracijska taborišča »iz varnostnih razlogov.«

Že jeseni leta 1933 so nacisti ustanovili v spodnjem Moringenu prvo koncentracijsko taborišče za ženske in takoj nato še enega – Lichtenburg na Saškem, leta 1939 pa še centralno žensko koncentracijsko taborišče v meklenburškem Ravensbrücku. Vanj so spravili 130.000 žensk dvajsetih narodnosti. Več kakor 90.000 jetnic je v taborišču umrlo!

Že omenjeni najnovejši izmed »Dachauskih zvezkov« ni zbirka člankov, katerih vsak bi povedal kaj novega o grozotah, ki so jih prestajale internirane ženske. Zvezek opisuje posamezne usode, katerih seštevek naj bi prikazal junaštvo, ki so ga ženske dokazovale v času nacističnega divjanja. Tudi

sicer ni namen izdajatelj objavljati izključno le nove prispevke. V posameznih primerih so celo ponatisnili že objavljene članke, med njimi zapise Ine Arndts: »Zgodbe Žensk iz Ravensbrücka«, ter dela, ki še niso bila objavljena v nemščini, nanašala pa so se na trpljenje v nacističnih taboriščih. Tako na primer pričevanja Marije Montuoros o delu interniranih žensk v nekem Siemensovem obratu ter pred kratkim objavljene izpovedi Hanne Weisblum o odporiškem gibanju v uničevalnem taborišču Oswiecyn.

»Preganjanje in odpor žensk je tema, ki jo je mogoče osvetliti z več strani,« opozarjajo založniki. Opisanih je veliko oblik mučenja in poniževanja žensk v taboriščih, natisnjena poročila so skopa poročila o preživetju in navedena glasila, ki so jih skrivaj izdajali v taboriščih, vse to pa je vpeto v okvir pravcate znanstvene razprave.

Veliko je napisanega tudi o ženskih grupah, ki jih je nacistem preganjal: opisane so »komunistične partizanke«, ženske v francoski Résistance, ruske »tuje delavke«, pa z Rodosa pripeljane Judi-

Koncentracijsko nacistično taborišče Oswiecyn – Birkenau leta 1944

nje in tako naprej, posebna tema pa je usoda dojenčkov, ki so jih rodile ženske, na silo odtrgane od svojih družin in odpeljane v taborišča. Na tej osnovi nastaja dokumentacija, ki ima to slabo lastnost, da nastaja prepočasno.

Vse ženske, o katerih pišejo Dachauski zvezki, so imele menda en sam cilj: kako preživeti taborišče in nacistični režim. Uradni komentar k člankom pravi, da je bilo preživetje splet okoliščin: sreče, posebne odpornosti, telesne konstitucije, predvsem pa pripadnosti grupi, v kateri so si ljudje

medsebojno pomagali, se bodrili in si pomagali.

Vse te okoliščine so bistveno povečale – pa ne le pri ženskah – možnosti za preživetje taborišča. To potrjujejo številni nekdanji interniranci, ki so ostali živi in zdaj s svojim pričevanjem dokazujejo krivdo nacistov zaradi njihovega ravnanja v taboriščih.

V teh okoliščinah so ženske, kot potrjujejo raziskave, razvile veliko popolnejše in v bistvu boljše metode za preživetje kot moški interniranci v podobnih razmerah. Bile so močnejše, fizično in

duševno zmožne bolj odločnega kljubovanja, bile so bolj iznajdljive pri spletnju obveščevalnih mrež, pravičnejše pri razdeljevanju skopih obrokov hrane, veliko skrbnejše pri negovanju lastnega telesa in pri skrbi za več kot nezadostno obleko.

Pravijo, da je ženskam pri preživetju strahot uničevalnih taborišč pomagala njihova že tradicionalna vloga: kot gospodinjke so morale biti do skrajnosti gospodarne, kot matere izredno skrbne in pripravljene na žrtvovanje za svoje najbližje...

Politkomisar Sime zbira in komentira

Močno načet ugled

V svojem prvem komentarju o aferi Agrokomerc (TV-15 Naš tovariš 27. avgusta 1987) sem med drugim zapisal: »To (Agrokomerc) je v kratkem času že drugi težak poslovni spodrslijaj Ljubljanske banke (prvi je bil z njeno enoto v Skopju, ki je lani pridelala, po časopisnih poročilih, od 6 do 10 milijard dinarjev izgube, ki jo bo treba pokriti!) zaradi česar postajam zaskrbljen nad poslovno politiko Ljubljanske banke Združene banke.«

Skopski banki LB pa sta se še pridružili »posestrimi« v Sarajevu in Prištini. Toda pojdemo po vrsti.

Na zatožno klop skopskega sodišča sta družno sedla generalni direktor skopske Ljubljanske banke Petko Gašeski in Tomislav Mitov, direktor direkcije iste banke za kreditiranje. Gašeski in Mitov sta obtožena, da sta v obdobju od 1985 do marca lani zavestno kršila bančne predpise in omogočila skopskemu podjetju Eksimport različne kratkoročne kredite in oškodovala banko za več ot 11,1 milijarde dinarjev.

Poslovanje podjetja Eksimport, njegovega generalnega direktorja Aleksandra Arsova ter njegove tajnice in prevajalke Todorke Kostovske sem že predstavil v komentarju Čevlji skopske gospe Marcos (TV-15 Naš tovariš 8. januarja 1987).

V Sarajevu je glavna »zvezda« afere direktorice Ljubljanske banke Habiba Zukić. Seveda tudi tu ni šlo brez Agrokomerca. Kombinatu iz Velike Kladuše je sarajevska banka po »liniji« Zukićeva-Stanko Tomić-brata Pozderca odobrila kredit v višini štirih milijard dinarjev brez predpisane dokumentacije! Ob tem je sila zanimivo, da je Agrokomerc zaprosil za dvakrat manjši kredit! Povsem razumljivo je, da sta Hakija Pozderac in Fikret Abdić bila pogosta in zelo dobrodošla gosta v kabinetu Zukićeve.

Ker sta brata Pozderac in Fikret Abdić že dovolj znana našim bralcem, tokrat samo nekaj besed o Stanku Tomiću, o katerem nameravam v kratkem še pisati. Bil je

nesporni »gazda« Zenice, saj je bil vse do nedavna generalni direktor zeniškega kombinata, član centralnega komiteja ZK Jugoslavije in zvezni delegat...

Nepravilnosti v sarajevski Ljubljanski banki trajajo že od leta 1982 dalje, vse kritike pa je energično udušila direktorica Habiba Zukić s pomočjo Stanka Tomića, ki je hodil v banko tudi na partijske sestanke.

Tu so še sumljivi bančni krediti štiridesetim, med katerimi je polovica »uglednih« Sarajevčanov. Dosedaj je znano eno sam ime s tega spiska. To je Izet Baždarević, nekdanji pravobranilec samoupravljanja občine Novo Sarajevo, kjer je tudi Ljubljanska banka.

Veliko prahu je povzročil tudi način, kako je direktorica Zukićeva prišla do novega, seveda večjega stanovanja. Na partijskem sestanku, kjer so obravnavali nezakonite primere poslovanja banke, ni bila direktorica niti najmanj samokritična; še več, v kašo je nesebično potlačila še druge: »Sigurna sam da jedan čovek ne može odgovarati za reševanje mog stambenog pitanja. Ja nisam mogla taj stan uzeti brez jednog tima koji je sve to podržavao... Nije humano pokretati odgovornosti za ono što drugi rade, menjaju stanove. U ovom gradu i Republici veliki je broj ljudi koji su stanove obezbedili i svojoj deci...«

Na koncu pa je navzočim zabrusila s povišanim glasom: »Ja imam svetlu partijsku prošlost!«

Tanjug, 25. februarja: Ker niso bili sklepčni, so danes preložili skupščino Temeljne ljubljanske banke v Sarajevu, ki naj bi se med drugim izrekla tudi o (ne)odgovornosti predsednice poslovnega odbora te banke Habibe Zukić ob aferi Agrokomerc, o nezakonitosti pri uporabi stanovanjskih kreditov in drugih nepravilnosti.

Prihodnja seja bo v torek. Organi ZK v tej banki so po daljših razpravah sprejeli več sklepov o izključitvah iz ZK in drugih ukrepih. Ker je predsednica poslovnega odbora zbolela, se osnovne

organizacije ZK niso izrekle o predlogu tovariškega razsodišča, po katerem naj bi Habibo Zukić izključili iz ZKJ.

Podobno »samopostrežbo« s poceni krediti je pravila tudi Ljubljanska banka v Prištini, za kar je poskrbel Musa Nuši, nedavna direktor banke. V prvih treh mesecih lani so med prijatelje in znanke razdelili več kot 800 stanovanjskih kreditov v znesku 170 starih milijard dinarjev. Pogoji so bili izredno ugodni: obresti 14-odstotne, rok vračanja 20 let. Druge banke so takrat obračunavale večkrat višje obresti!

Javnosti je znanih 747 imen, 49 je še neznanih. Prištinska čaršija govori, da gre za znane prištinske osebnosti.

Kredite je dobilo tudi 52 uslužbencev banke, med temi je tudi rekorder, ki je omogočil sebi in ožji družini kar 20 stanovanjskih in 13 potrošniških kreditov. Pristojni organi so našli tudi seznam (spisek) 18 uporabnikov kreditov, toda brez imen!

V Prištini je javna tajnost, da so s stanovanjskimi krediti kupovali drage avtomobile, kožuhovinaste plašče, luksuzne predmete in devize. Vse to se dogaja, ko se kosovsko gospodarstvo utaplja v dolgovih in ko tanke denarnice delavcev ne zdržijo niti pol meseca. Samo socialno pomoč dobiva kar 27.000 kosovskih družin, od tega največ delavskih, kar je vsekakor poseben dosežek delavskega samoupravljanja!

Da bi bil paradoks še večji, velja omeniti, da Ljubljanska banka v Prištini ni pokrila izgube iz leta 1985, pet milijard dinarjev pa je iz leta 1986 prenesla v leto 1987. Druga značilnost te banke so tudi veliki dolgovi občanov. Občani namreč banki dolgujejo kar 1,9 milijarde dinarjev (novih, seveda), tožb za izterjave pa banka ne uveljavlja...

Te dni je bila dokončana gradnja nove, sila razkošne bančne palače, ki je veljala dobrih 13 milijard, pri čemer banka dolguje izvajalcem

del dve in pol milijardi dinarjev.

Ker je banka rabila denar za plačilo navedenega dolga, je po izredno nizki ceni – za 1,5 milijarde dinarjev – prodala kar tri nadstropja v novi palači sozdu Invest-metal. Pri tej »kupčiji« ima velike zasluge že omenjeni nekdanji direktor banke Musa Nuši, kateremu so zagotovili fotelj v poslovnem odboru Invest-metal. (Moja oznaka: klasični balkanski stil!)

Palačo Ljubljanske banke v Prištini so začeli graditi takoj zatem, ko je jugoslovanski vrh sklenil, da se ne sme več graditi takih palač... Za to ni bil nihče klican na odgovornost!

Občinski javni tožilec v Prištini Ljubomir Vučković se ne more načuditi, da je famozni spisek koristnikov kredita potoval **leto dni** od tajništva za notranje zadeve do javnega tožilstva, čeprav sta oddaljena drug od drugega le dvajset metrov...

Ker javni tožilec ni mogel razvozlati spiska in praznih kolon 49 neznanih uporabnikov, mu je neki prištinski novinar obljubil, da mu bo on poslal spisek s točnimi imeni!

Bodi dovolj te balkanske folklore!

Spričo afer z Agrokomercem in menicami in aferami Temeljnih bank Ljubljanske banke v Skopju, Sarajevu in Prištini (ta spisek pa še ni zaključen), je ugled Ljubljanske banke Združene banke doma in po svetu strokovito padel.

Zato je povsem upravičeno javno vprašanje: **koliko težkih milijard dinarjev do brega (ne natiskanega) slovenskega denarja lahko še neodgovorno zapravijo vodilni ljudje Ljubljanske banke Združene banke, da jih bodo razrešili?**

Pripis: Bralca Anteta Jukića – Mata lepo prosim, da strokovno oceni, kam sodi tale komentar: ali pod »ponosni Triglav«, ali v »južne kraje« (njegov izraz). Vnaprej hvala!

Vaš Sime

Osmomarčevska glosica

Privijte ženske, pa bo šlo!

Kako bi jih privili? Na več načinov. Izpeljite že končno tisto s celodnevnimi šolami in celovito družbeno skrbjo za otroka. Tu se skrivajo velikanske rezerve! Družinska mati in ljubica bo lahko spočita na delovnem mestu dajala od sebe morebiti še kakšnih deset ali dvajset odstotkov uspešnosti. Smehljajoča, lepo našminkana, osebno do kraja urejena, bo apartno delovala na kolege, bo reprezentativna tudi navzven in z njeno pomočjo boste sklepali boljše kupčije! Doma, kjer se (na žalost sicer, a kaj moremo), srečujemo le še ob večerih (ali pa ob koncih tedna), si bo tovarišica privoščila malo popoldanskega počitka, da se ji ne bodo pod očmi delale utrjene gube že pri tridesetih, da ne bo imela podočnjakov in da se ne bo zbujala v službi šele pri drugi kavi.

Ženske bi bilo treba priviti tudi drugače: če si že toliko želijo enakopravnosti, naj nikar ne sopoje in nergajo pod težo bremen, ki si jih same nalagajo! Zato bi morali uvesti davek za nezadovoljne Slovenke. Davek za tiste, ki se pritožujejo nad sistemom usmerjenega izobraževanja, ker le-to njihovim otrokom povzroča kup izobraževalnih in vzgojnih težav, potem davek za tiste, ki ne znajo poiskati še kakšnih družinskih notranjih rezerv in se namesto tega pritožujejo nad dragim življenjem, cenami... Poseben davek bi morale plačevati tudi ženske, ki si v odličnem sistemu, kakršnega imamo, privoščijo ločitve in se potem še pritožujejo nad nizkimi preživitvami za otroke, nad družbenim nerazumevanjem za njihovo garaško delo in nad neenakopravnimi odnosi na delovnih mestih, kjer niso (ob sprejemanju v službo in drugih odločitvah v zvezi z njihovo strokovnostjo) enakovredno obravnavane...

Če pa menite, da se to le ne bi dalo urejati z davki, bi bilo morda primerno sprejeti vsaj kakšen ukrep: na primer, da bi ženskam pripovedali brkljati po sivi ekonomiji, ki že itak samo slabi državo. Hkrati bi jim prepovedali vsakršno negodovanje in slabovoljnost, ker to slabo vpliva na rast naše mladine in ji ne daje potrebnega poleta. Morda bi celo kazalo ženskam prepovedati potovanja v tujino, da se ne bi kar naprej primerjale z nezaposlenimi ženskami v gnilem kapitalizmu, ki sebične, kakršne so, lepo ostajajo doma ter skrbijo samo za otroke in može.

Zlasti takšno ogledovanje po tujini je za slovenske in jugoslovanske ženske nasploh nevarno; najbolj nevarno pa je za vso državo Jugoslavijo, kajti od tistega, kar smo ob osmomarčevskem razmišljanju zapisali lani, se ni spremenilo skoraj nič – razen toliko, da so te naše ženske danes še manj urejene, manj mikavne, manj dišeče in prijetne na pogled, kot so bile. To bo zanikrnost, kaj bi le lahko bilo drugega?!

B. Ž.

Kaj je možakar prišepnil prodajalki cvetja?

(Gospodična, dajte mi vaše najdražje rože, še vedno bo od vas nekaj dobilo!)

O komentarjih, premišljevanju in odgovoru

Kot borec in bralec TV-15 Naš tovariš bi želel povedati nekaj besed h komentarjem politkomisarja Simeta, Premišljevanjem slovenskega spomeničarja Anteta Jukića. Mata in odgovoru politkomisarja Simeta. O odmevu Staneta Škrabarja ne bi pisal, menim pa da je v njem dosti zmerjanja in ni na ravni dobrega novinarja.

Ako odstranimo nepotrebna ironiziranja in podsmehe (kar je pri nas že navada), potem jaz razumem tovariša Jukića tako, da politkomisarju Simetu očita, da v svojih komentarjih piše samo o negativnih pojavih izven Slovenije – v drugih (»v južnih«) republikah, ne pa tudi o takšnih pojavih v Sloveniji. Kolikor spremljam te komentarje, mislim, da ima tov. Jukić prav. V svojem posmehljivem in ironičnem odgovoru Sime to tezo ni ovrgel. On odgovarja: »Večina mojih komentarjev obravnava federacijo (Slovenija je menda tudi v federaciji – moja opomba), sledijo pa komentarji, ki jih je povzročila atomska finančna eksplozija Agrokomercovih menic, ki je dodobra zamajala finančni sistem Jugoslavije« in dalje: »Zaradi bralčevega premišljanja sem ponovno pregledal vse svoje prispevke. Ugotovil sem, da sem napisal več vrstic o dogodkih pod Triglavom kot pa o Črni gori, Makedoniji, Kosovu. Ne znam si razložiti, da nisem napisal niti vrstice o Vojvodi-

ni«. To so trditve, ki po mojem nasproti naprej navedeni trditvi ne povedo ničesar. Če je hotel politkomisar Sime to trditev spodbiti, je moral navesti konkretne podatke o svojih komentarjih. Tako pa mislim, da ta trditve drži in se ji tudi jaz pridružujem, saj se v zadnjem letu dni ne spominjam primera (arhiva TV-15 pa nimam), da bi politkomisar Sime kritično, ostro in negativno pisal o nekih primerih in napakah v Sloveniji, tako, kot to dela sicer. Bil bi vesel, da nimam prav.

Mislim, da je takšno pisanje, takšna izbira komentarja, ne glede na namene komentatorja in ne glede na njihovo dopadljivost za bralce, objektivno zelo škodljiva. Mislim namreč, če neprestano izpostavljaš negativne pojave, deviacije, kriminal in ne vem kaj vse še iz drugih okolij, v tem primeru iz drugih republik, o svojih pa molčiš, potem se pri bralcu zagotovo postopoma ustvarja prepričanje, da so drugi, ki jih baje mi preživljamo, slabši in krivi za vse težave. Ustvarja se mnenje in prepričanje, da so pridnost, poštenje, delavnost, gospodarnost, smisel za tržnost, red in odgovornost ter lenoba, potratnost, nemarnost in ne vem kaj še vse ne, regionalno razporejeni – skratka takšen pristop te pripelje do tega, da misliš, da so v Jugoslaviji takšne stvari razporejene po republikah. Bojim se, da

tako razmišljamo tudi v Sloveniji, politkomisar Sime pa to objektivno podpira. Pristavljal bi, da smo se proti taki miselnosti (o boljših in slabših – pa o večvrednih) v preteklosti v NOB borili. Ne trdim, da ni dobrih in slabih, trdim samo, da niso regionalno razporejeni po republikah – narodnih in narodnostih, kljub znatnim razlikam med njimi.

V svojem odgovoru Sime trdi, »da bralec ne more oporekati niti enemu mojemu komentarju, kajti navedena dejstva držijo kot prbitno, ne glede na to, iz katerega predela so.« Vzemimo, brez vnaprejšnjega preizkusa, da je temu tako. Vendar Sime in uredništvo TV-15 vesta, da danes, pri takšnem obilju informacij, problem ni v neresnični informaciji, marveč v nepopolni, enostranski tendenciozni, problem je v določeni (uredniški) politiki, izraženi v izboru, v selekciji informacij. Za zavajanje in manipuliranje z bralci je dovolj določena selekcija informacij in s tem v zvezi navajanje polresnic. Mislim, da v današnjih razmerah slovenski (pa tudi TV-15) in jugoslovanski tisk pred tem ni imun.

Ne morem mimo Simetove trditve (podčrtane) »Za pisanje takšnih komentarjev moraš imeti dovolj poguma in prav nič masla na glavi.« Pripomnil bi, da se mi tako podčrtana izjava zdi malo pretenciozna. Kar zadeva maslo na glavi, je to konkretna stvar, ki se lahko dokazuje in izpodbija. Glede poguma pa mislim, da je tako: glede

na razmere, na stanje duhov v Jugoslaviji in Sloveniji, za tako pisanje ni potreben nikakršen pogum. V atmosferi splošnega nezaupanja, sumničnega vzajemnega obtoževanja vsakega izven lastnega nacionalnega okolja ter dobrikanje lastnemu okolju je pogum pisati drugače – obratno o napakah in pomanjkljivostih v lastni hiši, v lastnem okolju; sam Sime svetuje, dr. Garnsu, da je treba pometati pred lastnim pragom, a tega ne dela. Mnoga politična in književna imena pri nas so se v taki atmosferi nacionalne evforije visoko povzpela. Revolucionalni običaj, da se tudi v lastnem okolju po potrebi plava proti toku, za katerega se pa vedno ne ve, kam vodi, pa tudi, kdo ga usmerja.

Naj se politkomisar Sime vrne k naši NOB. Vprašam se, kakšna bi bila videti brigada, če bi politkomisar 1. bataljona na politični uri z borci razpravljala samo in predvsem o napakah v 2. in 3. bataljonu, enako pa bi ravnali politkomisarji v teh bataljoni. Mislim, da bi bila ta brigada kaj kmalu poražena. Bojim se, da je naša Jugoslavija podobna takšni brigadi, da so odnosi v njej postavljeni na glavo in da je politična kriza vzajemnih odnosov vzrok in posledica vseh ostalih kriz.

Našo krizo ali krize moramo začeti zdraviti tukaj; toda bojim se, da bomo spet uperjali prst v druge, češ oni so krivi, oni naj začnejo. Dokler se bomo tako obnašali, izhoda ni.

Miloš Jovanović

Zima ni ovira

Širni poključki gozdovi in Pokljuka sama so skoraj idealen prostor za urjenje planinskih enot naše armade. Še posebej je Pokljuka zanimiva pozimi, ko so tam številne enote ljubljanskega armadnega območja na zimskem urjenju, pripadniki planinskih enot pa na njej preživijo tudi več tednov in mesecev.

Za številne fante je bivanje na Pokljuki prvo in morda tudi edino pravo srečanje s snegom in vsem kar prinaša. Mnogi fantje iz vse Jugoslavije se prvič srečajo s smučmi, cepini, derezami, krpljami, klini, prusiki in drugo smučarsko, planinsko in alpinistično opremo.

Ob zaključku vsakega dela urjenja in usposabljanja pa pripravijo večje ali manjše vaje, na katerih vojaki in starešine preverijo, kako so delali v minulih dneh in tednih.

Pred dnevi smo si na Rudnem polju, na Pokljuki ogledali eno izmed takšnih vaj. Skupaj s starešino Živkom Jurošem smo bili na nekoliko večji grbini tik ob gozdu in poslušali, kakšna je taktična zamisel vaje, kdo v njej resnično sodeluje in kdo je samo namišljen.

»Današnja vaja,« je poudaril Živko Juroš, »je kombinirana vaja napada in obrambe. Preizkusili bomo tudi, ali so enote usposobljene za vsestransko delovanje. Sodelovale bodo planinske enote, enote za ognjeno podporo, rdečega pa bo podprla tudi helikopterska enota...«

Živka Juroša so prekini- le zamolke eksplozije granat gorskih in netrajnih topov. Oglasilo se je tudi avtomatsko orožje – od avtomatskih pušk, do težkih mitraljezov. V daljavi pa se je slišalo značilno sikanje, ki ga povzročajo helikopterji. Nenadoma se je tik nad krošnjami pojavilo nekaj gazel in z raketami so zasule položaje modrega. Tako kot so se pojavile, so se tudi umaknile in modri ni utegnil uporabiti protiletalske obrambe.

Modri je vse težje zadrževal napadalca in njegove enote so se že začele umikati iz sprednjih položajev. Rdečega so za nekaj časa ustavile enote modrega na drugi bojni črti, ki tudi ni dolgo vzdržala. Modri je začel najprej umikati topove, nato pa se je umaknila tudi njegova pehota.

Kmalu so na bojišču ostale le enote rdečega, predvsem tiste, ki so poskrbele za ranjence, tiste, ki so skrbele za strelivo in pa seveda intendanti.

Ko je bilo vsega konec, je bil Živko Juroš zelo zadovoljen s svojimi vojaki in njihovo izurjenostjo. »Kar ste zdaj videli,« je dejal Juroš, »je samo drobec, saj se

tudi dobro telesno in psihično pripravljani. V naših enotah so predvsem mladi fantje, stari devetnajst ali dvajset let, ki so telesno dobro pripravljeni, niso pa pripravljeni na psihične napore. Že nekaj let ne prihajajo v planinske enote izkušeni planinci na odsluženje vojaškega roka. Vemo pa, da je izkušnja v planinah nenadomestljiva. Ugotavljamo tudi, da je pri nas zelo malo fantov z Gorenjske, več jih je iz Prekmurja, za to je urjenje še bolj naporno in zahtevno.«

Kljub temu pa so planinske enote med najbolj izurjenimi in usposobljenimi enotami v ljubljanskem armadnem območju in vsej

Dva dni kasneje so si isto vajo ogledali tudi tuji vojaški odposlanci v Jugoslaviji.

je veliko stvari dogajalo desno in levo od nas. Če bi bila to prava združena taktična vaja, bi v naši akciji sodelovale tudi enote teritorialne obrambe, kar bi še povečalo našo ognjeno moč.«

Kasneje smo se pred vojašnico na Rudnem polju, v prelepem zimskem soncu, pogovarjali s starešino Slobodanom Lončarjem. »Sami ste videli, kako je potekala vaja. Menim, da je bila zelo dobra, vendar pa bo potrebno nekatere podrobnosti še dodelati in izpiliti. Vojaki in starešine so uspešno preverili svojo usposobljenost za delovanje v zimskih razmerah. Preizkusili smo tudi, kako se obnašata orožje in oprema v snegu in mrazu. Že dolgo vemo, da zima, kot naravna ovira, ni nepremagljiva in jo lahko dobro izurjen in opremljen vojak premaga. Zato pa mora biti

JLA. Zahvala za to pa gre starešinam, ki neprestano živijo med vojaki.

Prav gotovo planinske enote ne bi dosegale takšnih rezultatov, če ne bi imele tako razvejanega in vsestranskega sodelovanja s krajani okolja, v katerem živijo. Kot pravi Slobodan Lončar, imajo dobro sodelovanje z gozdarji, planinsko organizacijo, gorsko reševalno službo in smučarsko zvezo, kar jim omogoča sprotno spremljanje razvoja planinske in alpinistične opreme, ki jo tudi sami uvajajo med svojo opremo. Toda najbolj tesno sodelujejo z ljudmi. To sodelovanje je tudi najbolj pristržno in neposredno. Povezava vojakov – planincev s krajani je prav tako tesna, kot je bila povezava med prebivalci in Prešernovo brigado, katere izročila negujejo in nadaljujejo planinske enote. B. K.

Reški rezervni vojaški starešine ocenili minulo delo

Problemi so podobni

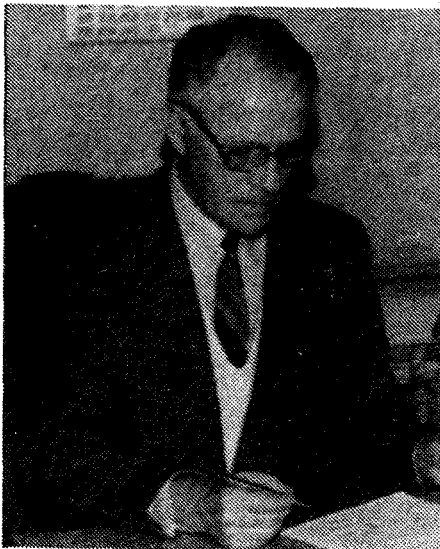
Ljubljana je že dolga leta pobratena z Reko. To pobratenje pa ni ostalo le na manifestativni ravni, ampak je temu sledilo tesno sodelovanje na gospodarskem, kulturnem, športnem in drugih področjih. Zunaj tega ni ostala Zveza rezervnih vojaških starešin. Sodelovanje med rezervnimi vojaškimi starešinami ima različne oblike, med katere sodi tudi udeležba delegacije ene organizacije na letnih in programskih konferencah druge.

S kakšnimi problemi in težavami se srečujejo reški rezervni vojaški starešine, smo povprašali Silvestra Turka, ki se je pred dnevi udeležil programske seje ZRVS skupnosti občin Reka, v kateri je združeno 19 občinskih konferenc ZRVS.

»Iz poročila, uvodne razprave in razprav delegatov je razvidno, da se na Reki ubadajo z istimi težavami, kot mi v Ljubljani. Razpravljali so še posebej poudarili problem udeležbe rezervnih vojaških starešin na usposabljanjih, še posebej mladih.

Problem manjkanja na usposabljanjih so že večkrat obravnavale krajevne in občinske konference ZRVS, nekatere pa so imele tudi pogovore s tistimi, ki se ne ude-

vajo tudi družbenopolitične in gospodarske razmere in pa premajhna odgovornost rezervnih starešin do lastnega usposabljanja in drugih dejavnosti.«

Predsednik mestne konference ZRVS Ljubljana Silvester Turk

ležujejo predavanj in drugih usposabljanj,« pravi Silvester Turk. »Pokazalo se je, da morajo iskati vzroke za premajhno udeležbo na usposabljanjih v vsebini in kakovosti ponujenih programov. Na udeležbo zelo veliko vpli-

Tudi na Reki niso mogli mimo usmerjanja v vojaške in obrambne poklice in šole rezervnih vojaških starešin. Niso zadovoljni, da niso zaživel aktivni ZRVS, kot so pričakovali. Menili so, da je na tem področju še precej te-

Modri je moral s položajev umakniti tudi gorske topove.

Enote rdečega so v akciji uporabljale netrajne topove, ki so jih prevažali na smučeh. Te je posebej za planinske enote razvila in izdelala tovarna Elan.

Rdečega so podpirale tudi baterije 120 mm minometov. Njihov prenos iz položaja na položaj je bil s smučmi in haflingerjem dokaj preprost.

žav, ki jih bodo morali reševati kompleksno in ne enostransko.

»Posebej odmevno razpravo je imel predsednik RK ZRVS Hrvaške Josip Skupnjak. Posebej je poudaril potrebo po večjem številu članov ZK v ZRVS, rezervni vojaški starešine pa so se izkazali v delovanju delegatskega sistema. Nenadomestljivi pa so pri delovanju sistema SLO in DS, še bolj pa bi se morali vključevati v obrambno usposabljanje prebivalstva, še posebej pa mladine,« je nadaljeval Silvester Turk. »Večji del razprave je namenil potrebam za spremembo zakonskih in drugih predpisov, ki bi vplivali tudi na večjo družbeno vrednotenje dela ZRVS, po drugi strani pa bi vplivali na večjo udeležbo na usposabljanjih. Povedal je tudi, da je RK ZRVS Hrvaške, ob soglasju z drugimi organi te republike, poslala zveznemu sekretariatu za ljudsko

Predlogi RK ZRVS Hrvaške so:

1. drugi del služenja vojaškega roka, to je stažiranje, bi gojencem šol za rezervne oficirje šteli v delovno dobo,
2. gojenci ŠRO bi imeli v času šolanja večji osebni dohodek, ki pa mora biti še višji v času stažiranja v enotah JLA, saj opravljajo naloge komandirja voda,
3. gojencem ŠRO se mora zagotoviti delovna in slovesna uniforma. Slovesna uniforma naj bi bila enaka, kot jih imajo aktivni starešine, z oznako, da jo nosi rezervni oficir. To uniformo naj bi gojenci po končanem stažiranju odnesli domov,
4. po končanem šolanju v ŠRO naj bi gojencem zagotovili desetdnevni dopust in šele nato naj bi odšli v enoto na stažiranje,
5. gojenci ŠRO morajo dobiti diplomu, da so res končali šolanje na tej šoli,
6. gojencem ŠRO je treba zagotoviti možnost zaposlovanja v obrambnih strukturah, če to želijo,
7. zakonsko je treba določiti obveznosti rezervnih vojaških starešin do usposabljanja v organizacijah ZRVS.

obrambo predloge za izboljšanje položaja gojencev ŠRO v enotah JLA in potem ko se vrnejo z odsluženja vojaškega roka. Menim, da so ti predlogi dokaj upravičeni, vendar bi jih morali poglobljeno oceniti in materialno ovrednotiti. Tovariš Skupnjak je še povedal, da so do zdaj te zahteve naletele na ugoden odmev. B. K.

V Banjolah prizadevne priprave na novo sezono

Zbor delegatov soustanoviteljev Počitniškega doma ZB v Banjolah je predlog za adaptacijo in modernizacijo doma sprejel in zdaj so gradbena dela že v polnem teku. Najboljšo ponudbo za izvajanje del je dal koprski TOZD Gradis, ki je v Banjole za vodjo delovišča poslal mladega inženirja gradbeništva Jadrana Bajca. Z njim smo se proti koncu februarja pogovarjali na samem delovišču.

Povečano spodnjo restavracijo bodo končali do 5. aprila, ko bodo prišli prvi gostje. Tedaj se bo namreč v domu začela tudi »šola v naravi« za učence osnovne šole iz Zalca. Takšno »šolo« imajo tu vsako leto. »Ko bomo 1. maja proslavljali delavski praznik,« je rekel Bajec, »bodo dela zaključena tudi v zgornji, novi, restavraciji.« Povedal je tudi, da z deli nekoliko prehitvejo terminski plan in da je zato brez skrbi zaradi rokov. Delajo od 7. ure zjutraj do 18. ure zvečer, delo pa prekinejo dvakrat po pol ure, ko gredo jest. Na delovišču je 30 kvalificiranih Gradisovih delavcev, poleg njih pa dela tudi 12 obrtniških delavcev iz ljubljanskega IMP in puljskega Tehnomonta. Inženir Bajec je tudi prepričan, da bo obnovljena restavracija funkcionalna in lepa.

Upravnik doma Mile Milošević je povedal, da so z Gradisom sklenili pogodbo »na ključ« in da je vrednost del 495.000.000 din. Seveda je tudi on prepričan, da bo nova

restavracija velika pridobitev za vse goste. Pri postrežbi ne bo več dveh izmen. Vsak gost bo imel svojo mizo oziroma sedež, kjer bo postrežba brez trgiranja listkov iz bloka. Po pijačo mu ne bo treba več hoditi k »šanku«, saj bo z njo postrežen pri mizi.

Preteklo leto so bili gostje najmanj zadovoljni ravno s postrežbo. Osebe se za neprijaznosti opravičujejo, zatrjujejo pa, da se bodo letos poboljšali. Že sedaj namreč vabijo na informativne pogovore sezone delavce, ponudili pa jim bodo tudi višji osebni dohodek. Prvega marca dobijo tudi visoko kvalificiranega hotelskoga stinskega delavca, ki bo drugi človek v domu. To je Radivoj Ravnič, ki prihaja k nam z Brionov, z diplomom opatijske hotelske fakultete v žepu. Ker se je ravno nahajal pri upravniku Miloševiću, sem ga vprašal, čemu se bo na delovnem mestu najbolj posvetil. Vplivu na takšno delavoljnost in prijaznost delavcev, da se bo gost počutil

kot doma in kot spoštovana osebnost, je odgovoril in dodal, da bo na vsak način skušal doseči visoko raven postrežbe.

V domu je sedaj v rednem delovnem razmerju 23 oseb, od tega jih 9 dela v upravi. Vsi, ki sedaj nimajo svojega dela, opravljajo vzdrževalna dela po vseh domskih objektih. Kuharice na primer pleškajo železne balkonske ograje. V glavni sezoni bo kolektiv štel 76 delavcev.

Na vprašanje, če ga ne skrbi promet oziroma zasedenost posteljnih zmožljivosti, je dejal, da je velik problem, da pa se da rešiti s prizadevnostjo občinskih zvez združenj borcev NOV in z domsko samoiniciativo pri iskanju raznih možnosti zaslужka in iskanju drugih gostov, zlasti v izvensezonskem času.

Preteklo leto, ko je bil dom odprt sedem mesecev, so imeli 58.071 dnevnih penzionov, (40% penzionov za člane ZB NOV, 14% za člane sindikalnih organizacij, 48% pa za druge goste), ki jih je za počitek v našem domu pridobila uprava doma oziroma domska recepcijska služba. Letos naj bi bil dom odprt več mesecev kot lani. Več gostov, zlasti posezonskih, naj bi pritegnila nova zgornja restavracija, spremenjena v prostor za učenje in predavanja. Tak prostor je na

mreč, poleg zaprtega bazena, trim kabineta, kegljišča, balinšča, teniščja in zdravstvene oskrbe, potreben, na primer, športnim skupinam, ki se intenzivno pripravljajo na tekmovanja. Take in podobne skupine je treba samo najti.

Na konkretno vprašanje, kako lahko borčevske organizacije najbolj pomagajo domu, je Milošević odgovoril, da s čimvečjim pošiljanjem borcev na oddih izven glavne sezone.

Svet doma je sklenil, da bo letošnji regres na ceno dnevnega penziona 3.000 din, ker so cene v predsezoni in sezoni nižje, upravnik doma upa, da bo to velika spodbuda za počitnice izven glavne sezone.

Letni regresni fond znaša 3% vrednosti poslovnega sklada doma, kar da okrog 80 milijonov dinarjev. Regres 3.000 din na dan bi torej lahko prejele več kot 2.600 članov ZB, ki imajo pravico do regresa, to pa so člani iz 21 občin soustanoviteljic doma.

In kaj naj rečemo na zaključku tega predstavljanja priprav Počitniškega doma? Da bi tudi letos tako uspešno posloval kot preteklo leto, da bi pravočasno končali z adaptacijo restavracije, da bi imeli srečno roko pri izbiri kadra in veliko zadovoljnih gostov.

Stane Koman

Kaj učence zanima

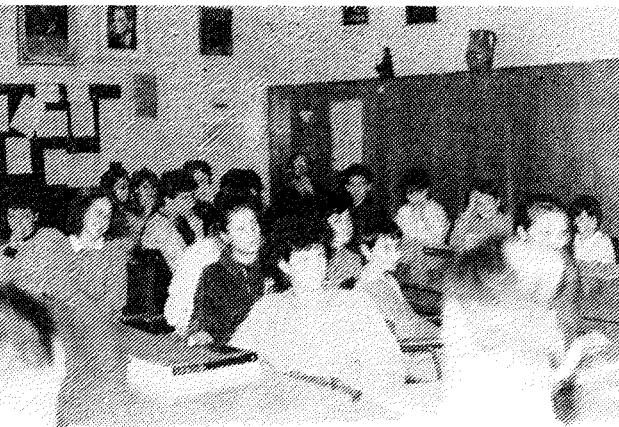
V osnovni šoli Borisa Kidriča v Savskem naselju smo v šoli, ki bo prihodnje šolsko leto praznovala svojo 30-letnico. Še danes bo tu postavljena razstava. Ogledalo si jo je 560 otrok, ki obiskuje pouk v 22 oddelkih. Naslednji dan jo že pričakujejo v sosednji šoli Mirana Jarca. Glavni odmor je, zato se učenci mudijo pred panoji. Ničkolikokrat so si jih že ogledali, pa vedno najdejo še kaj novega in zanimivega. Morda se porodi kako vprašanje, ki ga bodo čez nekaj minut zastavili predstavnikom domicilnih enot. Že prihajajo: Metod Jurčič in Silvo Čebul, oba borca Druge grupe odredov, Andrej Ravnikar iz Prvega tankovskega odreda, Peter Lešnjak in Stane Koman, borca Rašiške čete, Miha Čerin predstavlja Medvojni aktiv OF za Ježico, Pavle Lešnjak pa za Bežigrad.

Celi dve uri odgovarjajo na postavljena vprašanja. Kaj vse učence zanima? Kje je delovala Rašiška četa? Kje je 2. grupa odredov na Slovenskem vodila najtežje boje? Omenjene so Janče in 21. maj 1942. Beseda teče o radiu Kričacu, ki je pozival ljudi na odpor in sporočal novice upornemu ljudstvu. Zanima jih, kakšne so dolžnosti domicilnih enot, od kod arhivski material za razstavo, kdo je komisar oklepne odreda in kaj dela. Sprašujejo, ali so Nemci odkrili člane OF iz moške gimnazije, kdo je sklical 5. zasedanje na Parmovi ulici, kdaj je bil simbolično zaznamovan dan vstaje. Nekdo je zapisal vprašanje: Od kod so partizani dobili kovino za odlikovanje? Nekdo drug: Kako so lahko mladinci ponorejali dovolilnice? itd.

Nekateri so si skrbno zapisovali odgovore, drugi so samo poslušali, na koncu že kar malo nestrpni in utrujeni od dolgega sedenja. Precej pobud so dobili in če bodo želeli še kaj natančneje slišati, bodo povabili v goste katerega izmed borcev. Vsak bo rad prišel.

Čisto na koncu pa so si privoščili še majhen kviz. Sedaj so spraševali borci. Trije najpogumnejši učenci so med štirimi izbrali vsak svojo ovojnico, v katerih so bila po tri vprašanja, ki so se nanašala na vsebino razstave. Nekaj so vedeli, nekaj ne, knjižne nagrade pa so si kljub temu prislužili; že zaradi poguma!

Ž. D.

Penzionske cene v letu 1988

Svet Počitniškega doma ZB NOV Ljubljana Banjole je na razširjeni seji 22. februarja 1988 sprejel naslednje dnevne penzijske cene (različne, glede na nastanitveni objekt in čas letovanja)

Nastanitveni objekt	Čas letovanja			
	od 5. 4. do 5. 6.	od 5. 6. do 25. 6.	od 25. 6. do 5. 9.	od 5. 9. dalje
Depandansa D-2	14.500	16.500	20.800	16.500
Depandansa D-1, D-3	13.700	15.100	20.800	15.100
podprtiličje D-2	12.700	14.500	17.100	14.500
Blok A in B, podprtiličje D-1			12.900	
Počitniške hišice				

Zaradi nenehnega spreminjanja tržnih razmer objavljamo cene le za čas od 5. 4. do 5. 6. Od 5. 6. dalje so cene okvirno določene in bodo naknadno potrjene ali spremenjene.

Člani ZB NOV iz občin soustanoviteljic PD imajo na te cene popust 3000 din na podlagi predloženega potrdila o članstvu.

Izmenje so 10-dnevne, vsakega 5., 15. in 25. v mesecu.

Prijave z vplačano akontacijo 50.000 na osebo sprejema recepcija PD najkasneje 30 dni pred začetkom vsake izmene. Od tega dne prostor v domu ni zagotovljen in z njim razpolaga recepcija doma.

Prevoz z avtobusom iz Ljubljane v Banjole in nazaj bo organizirala uprava PD Banjole. Odhod avtobusa iz Ljubljane (ploščad železniške postaje) je ob 13. uri. Prevoz z avtobusom se plača skupaj z akontacijo ob prijavi. Cena še ni znana in bo naknadno objavljena.

Kdor bo potoval z lastnim vozilom, lahko dobi ključ za rezervirano sobo na dan izmene po 12. uri.

Goste, ki se bodo pripeljali v Pulj z vlakom (iz Ljubljane ob 4.45, 6.25 in brzi ob 6.40 prihod v Pulj ob 9.13 – 10.43 in 11.05) bo na postaji v Pulju čakal domski kombi.

Glede prijav, vplačil in rezervacij se obrnite na tajništvo občinskega odbora ZB NOV svoje občine, ki razpolaga s sobami in ležišči.

Za člane ZB NOV iz občin, ki niso članice PD in vse ostale, veljajo polne cene brez popusta.

Prijave sprejema in daje informacije recepcija PD Banjole, tel. (052) 73-144, naslov: Počitniški dom ZB NOV Ljubljana, Banjole – Indie 1, 52000 Pula.

Številka žiro računa za nakazilo je 50101-678-49035.

Turistična taksa izven sezone je 600 din v sezoni 1000. Oproščeni so vojaški vojni invalidi I.–IV. kategorije, narodni heroji in nosilci partizanske spomenice 1941. Otroci od 7–15 leta starosti plačajo 50%.

Izmenjava gostov Banjole – Karlovy Vary

Z zdraviliščem Karlovy Vary se ni sklenjena pogodba. Glede na dosedanje dogovore se bo izmenjalo 30 gostov po 14 dni. Za 14-dnevno zdravljenje v češkem zdravilišču je doslej predvidena cena 354.000 din, kolikor znašajo stroški 14-dnevnega bivanja češkega gosta v Banjolah. V primeru zvišanja sezone cene v PD bo cena višja. Za prevoz skrbijo gostje sami.

Kdor želi na zdravljenje v Karlovy Vary, naj odda prijavo preko občinskega odbora ZB NOV svoje občine na mestni odbor ZB NOV Ljubljana, Komenškega 7.

Svet počitniškega doma
ZB NOV Ljubljana – Banjole

V Domu JLA v Ljubljani predstavili štiri nove knjige

Dobre in aktualne

Med številne interesne dejavnosti, ki jih gojijo v Domu jugoslovanske ljudske armade v Ljubljani, sodi tudi Knjižna tribuna. V okviru te predstavljajo knjige na temo narodnoosvobodilne boja in socialistične revolucije in seveda tudi dela, ki obravnavajo sodobne vojaške teme. Njen namen je, da svoje članke in tudi druge, ki želijo podrobneje spoznati določen problem, seznanja z deli in njihovimi avtorji.

Minuli ponedeljek so tako pripravili pogovor o štirih knjigah, ki jih je izdala zagrebška založniška hiša Alfa, v svoji zbirki Ljudje in vojna. Gre za dela Stravičan poligon, Krv na vodi, Bataljon Feniks in Velika igra.

Avtor Stravičnega poligona Maroje Mihovilović že dalj časa spremlja in analizira politične in vojaške razmere v Indokini. S kombina-

cijo reportaže – Mihovilović je eden redkih jugoslovanskih novinarjev, ki je obiskal ta del sveta – in strokovne analize, uvaja bralca v burne notranje spopade v Vietnamu, Laosu in Kampučiji. V tej zadnji je bil v času, ko je bila ta država popolnoma zaprta za tujce. Vojno v Indokini je Maroje Mihovilović v svojem delu prikazal skozi zgodovinski potek in skozi družbene in gospodarske posledice.

Knjiga novinarja in sedanjega urednika zbirke Ljudje in vojna Hide Biščevića Krv na vodi, v njej opisuje iraško-iransko vojno, je novost v naši publicistiki. Je kombinacija reportaž, saj je bil avtor priča dogodkov in analize dokumentov, kjer Biščević kaže izredno poznavanje gradiva, kar uvršča to knjigo med boljše vrste. Vojna, ki se je začela kot

lokalna »kaprica«, zatrjuje avtor, vedno bolj prerašča te okvire.

Po drugi svetovni vojni je bilo na svetu približno 130 lokalnih spopadov, v katere je bilo vpletenih osemdeset držav, veliki vojaški potenciali, zahtevale pa so veliko žrtev in povzročile ogromno gmočno škodo. Med te spopade sodi tudi vojna v Afganistanu in kot pravi avtor knjige z naslovom Velika igra Mile Ostojić, je ta vojna tipičen primer intervencije velike sile in dolgotrajne lokalne vojne z vsemi značilnostmi osvobodilne, partizanske gverilske in specialne vojne. V svojem delu je Mile Ostojić proučeval in analitično ocenil vojaško-politične probleme, ki se kažejo v Afganistanu.

Četrta knjiga, ki so jo predstavili na Knjižni tribuni

v Domu JLA v Ljubljani, pa je knjiga z naslovom Bataljon Feniks, ki jo je napisal Mladen Paver. Je tudi neke vrste izjema v zbirki Ljudje in vojna, saj obravnava dogodke iz naše narodnoosvobodilne vojne. Mladen Paver je svojo pozornost namenil tankovskemu bataljonu Glavnega štaba Hrvatske, ki je dobra tri in pol leta deloval, čeprav ni imel pravega zaledja in zalednih služb, od oskrbe z gorivom, do intendantske zagotovitve. V knjigi avtor opisuje, kako so borci tega bataljona zaplenjali sovražnikova oklepna sredstva in jih uporabljali v bojih proti njemu. V tej enoti so se borili borci trinajstih narodnosti.

Naštete knjige so napisane v poljudnem slogu, vendar dovolj eksaktno, da zadovoljijo še tako zahtevnega bralca. Lepo bi bilo, ko bi jih v bližnji prihodnosti, ko bodo še sveže in aktualne, lahko brali tudi v slovenščini.

B. K.

ŽELEZNIŠKO GOSPODARSTVO
– CENTRALNE DELAVNICE LJUBLJANA, n. sol. o.

TOZD ZA VZDRŽEVANJE VOZ
DOBOVA, n. sol. o.

68257 DOBOVA, ULICA 15. APRILA 23,
TELEFON (068) 67-015, 67-042

Hude obtožbe

Noriega vrnil udarec – kaj zdaj?

Razmere v Panami so se po najnovejši politični drami v državnem vrhu resda umirile, kljub temu pa ostaja vprašljivo, kakšen vpliv utegne imeti obračun generala Noriega z nekdanjim predsednikom Arturo del Vallejem na prihodnji potek razmer v državi in zunaj nje. Potem, ko je namreč bivši predsednik del Valle po televiziji sporočil, da je odstavil poveljnika panamskih oboroženih sil Antonia Noriega in na njegovo mesto imenoval dosedanjega pomočnika polkovnika Justinesa, se je zgodilo nekaj, kar opazovalce razmer v Panami niti ni pretirano presenetilo. Polkovnik Justines je namreč imenovanje zavrnil, panamska armada pa je generala Noriega podprla. Na ta način so dogodki potrdili nepisano pravilo, da armada, ne samo formalno, temveč tudi dejansko nadzoruje javno življenje v državi. Tega ni moglo ovreči dejstvo, da je 61-letni Manuel Solis Palma z imenovanjem skupščine postal novi predsednik in da je po zapisi izjavil, da bo država še nadalje zvesta politiki neuvrčenosti. Na položaju predsednika naj bi ostal do maja leta 1989, ko naj bi v državi razpisali splošne volitve.

Nedavni razplet dogodkov je s tem posredno v srednje-ameriško krizo vnesel nove elemente nestabilnosti. Čeprav je Noriega v kratki »vojni« z nekdanjim predsednikom del Vallejem izsilil zmago in potrdil status »panamskega močnega moža«, pa je po mnenju opazovalcev s tem postavil na kocko tudi podporo naravnih, zemljepisnih zaveznikov, hkrati pa tudi spodbudil možne nove pritiskale Bele hiše. Države t. i. »skupine Cartagena« (»latinskoameriška osmerica«) so namreč že sporočile sklep, da Panamo začasno izključijo iz svoje organizacije. Prav tako pa ne gre prezreti, da sta novega panamskega predsednika podprli le Kuba in Nikaragva; latinskoameriško krilo Socialistične internacionale pa je v Panami predložilo, naj razpusti novo in oblikuje prehodno vlado, ki bi organizirala izredne predsedniške volitve, hkrati pa naj bi se tudi vojska umaknila v vojašnice.

Razmere same po sebi morda ne bi sprožile večjih pretresov, kajti zamenjava civilnih predsednikov v Panami je od leta 1981 postala malodane že panamski vsakdan (predsednik del Valle je namreč že peti civilni predstavnik, ki je moral oditi po diktatu armade). Bolj od te-

ga so vznemirile domnevne obtožbe, zaradi katerih je moral del Valle v končni posledici pospraviti kovčke, puščice obtožb pa so letele prav na poveljnika armade generala Noriega. Olja na ogenj teh obtožb so prilile številne izjave nekaterih Noriegovih najožjih sodelavcev, vsa zadeva pa seveda ni nova.

Že poleti 1987 je na primer takratni generalov namestnik Herrera izjavil, da naj bi bil Noriega odgovoren za še vedno nepojasnjeno nesrečo nekdanjega panamskega predsednika Omara Torrijosa, narodnega heroja in med ljudstvom priljubljenega voditelja. Noriega naj bi bil med drugim odgovoren tudi za zločinsko dejavnost proti nekaterim voditeljem panamske opozicije. Kar pa je zlasti razburilo strasti Panamcev, so obtožbe, ki so jih iz Združenih držav Amerike na račun Noriega naslovili nekateri njegovi najožji sodelavci. Tako je na primer njegov nekdanji politični svetovalec Jose Blandon pred ameriškim senatom pričal zoper Noriega, v najnovejši izjavi celo s precejšnjo ostrino. Med drugim je vedel povedati, da naj bi bila Panama »kriminalni imperij« ali celo »gigantski stroj«, ki s tihotapstvom mamili in

prodajo orožja spravlja v generalske žepe na stotine milijonov dolarjev.

Skladno s temi in vrsto drugih obtožb naj bi general Noriega, šef panamske vojske, v bistvu sicer voditelj države, od tako imenovanega »kartela Medellin« od leta 1983 spravljal v žep 4,6 milijonov dolarjev podkupnine, skupina pa je znana kot močna družba za tihotapstvo narkotikov s sedežem v Kolumbiji. Jose Blandon je Noriega med drugim obdolžil, da je številne panamske javne ustanove, od carine, železnice do letališč in podobnih vpletel v razvejano tihotap-

General Noriega – kako dolgo še?

sko mrežo, sam Noriega pa naj bi bil tudi najpremožnejši prebivalec Paname (njegovo premoženje naj bi veljalo od 200 do 600 milijonov dolarjev). General Noriega je Joseja Blandona minuli mesec odpokal kot generalnega panamskega konzula v New Yorku, ta pa se je, kot kaže, odločil za obelodanitev nekaterih Noriegovih skrivnih poslov.

Podobne obtožbe so pred časom v sami Panami spodbudile val množičnih demonstracij, dvoje ameriških sodišč pa je obtožbe razumelo kot zadosten razlog za začetek postopka zoper Noriega. Na »močnega moža iz Paname« je padel plaz obtožb, kakršnih je bil v novejši zgodovini mednarodnih

odnosov deležen malokdo, še posebej ne doslej zvesti zavezniki. ZDA imajo namreč v Panami oziroma zaradi Panamskega kanala okrog 10 tisoč mož, pa tudi več deset tisoč članov njihovih družin. Obtožbe se niso nanašale zgolj na sodelovanje z narokomafijo iz latinskoameriških držav, temveč tudi na sodelovanje z ameriškim polkovnikom Northom (iz afere Iran-Contra gate), češ, da je v Panami organiziral urjenje nikaragovskih kontrastev, da je nadalje sodeloval z ameriško CIA in s kubanskim voditeljem Fidelom Castrom.

Spisek Noriegovih grehov naj bi bil dolg kot malo kate-ri, namen takšnih obtožb pa je popolna diskreditacija generala, ki naj bi mu šlo samo za denar in nečiste posle. Seveda je vprašanje upravičenosti takšnih obtožb povsem razumljivo, čeprav se v isti sapi ni mogoče izogniti vtisu, da Noriega vendarle nima čiste vesti. To naj bi bilo seveda stvar neodvisnega sodstva in panamskega ljudstva. Naslednje vprašanje pa je seveda povezano z okoliščinami, zakaj so ZDA prav v tem času pospešile kampanjo proti petdesetletnemu možakarju, ki so mu konec koncev tudi same pomagale, da se je povzpел do vloge generala na premočrtni poti do oblasti.

Paleta motivov ponuja različne odgovore, ki pa mejijo na skupni imenovalec, da se je Noriega za ZDA v danem trenutku pokazal kot nezaželen zaveznik in da se ga morajo na takšen ali drugačen način odkrižati: bodisi z moralno, bodisi s politično diskvalifikacijo, ki pa utegne v zvezi s srednjeameriško krizo in okrog nje sprožiti nezaželene stranske učinke. Zamenjava v panamskem državnem vodstvu je po drugi strani le potrdila pogoste očitke, da ima vojska vajeti v svojih rokah, poglavito vprašanje pa je seveda, koliko časa so to dejstvo za svoje pripravljene še nadalje sprejemali sami Panamci.

Miha Lamprecht

Ta teden doma...

Calgary, Ljubljana, Braslovce itd. Vse, kar nas je zares vznemirjalo in radostilo v teh minulih nekaj dneh, se je dogajalo na umetnem snegu olimpijskih smučišč in drsališč. Kolajne so se lesketale v velikem vsenarnem zanosu, imeni Matjaž in Mateja (»radi vas imamo«) sta bili v srcih in na transparentih. Ob vsem tem pa smo iskreno podoživeli vso lepoto radosti in prijateljskih čustev med ljudmi mnogih narodov – kot pozitivno alternativo vsemu sivemu in krvavemu, kar sicer obvladuje premnoga bojišča na našem planetu.

Beograd in druga jugoslovanska mesta. Vrsta visokih in drugih družbenopolitičnih forumov, časopisni komentarji in pisci pisem bralcev so izrekli svoj glas srdiratega ugovora zoper »žaljivo pisanje proti JLA« v delu slovenskega tiska. V svoji kampanji so obtožili slovensko politično vodstvo, da zoper pisce teh »sovražnih pamfletov« odločneje ne ukrepa.

Ljubljana. Umrli je poet poovojnega slovenskega humorja in satire – Frane Milčinski – Ježek, pesnik, avtor nepozabne Zvezdice zaspanke, stoterih kupletov, mnogih besedil večno živih popevk, neponovljive pesmi Ne smejte se, umrl je klovn. Bil je in ostaja neločljivi del naših dni.

Beograd. Centralni komite ZKJ si je na svoji seji znova prizadeval formulirati stališča o aktualnem kriznem dogajanju, o poteku rešitve iz teh stanj in o korenitem ukrepanju, ki ga mora prinesiti letošnje leto.

Ljubljana. Igor Torkar je v Književnih listih objavil Vprašanje delegatski skupščini v verzih, češ: »ko znanost in kultura v komo tone, milijarde hočejo praborcev nunciji za grand muzej o naši revoluciji« – in zato: »Kdaj boste delegati v skupščini sklenili, da koš milijard za super grand muzej ne bomo dali niti mesec prej, dokler iz kriz ne bomo se rešili?«. Medtem pa so se na predvidenem gradbišču že pojavili buldožerji, ki pripravljajo teren. Ni znano, kaj se bo dogajalo, pa tudi ne, kako so razporejena čustva »za muzej« in »proti njemu«. Vse kaže, da bi bilo javno mnenje vredno testirati, pa tudi kak referendum bi v tej zvezi ne bil odveč.

Ljubljana in drugi slovenski kraji. Po vsej Sloveniji, v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah potekajo v teh dneh temeljne kandidacijske konference, na katerih dajemo svoj glas za ali proti evidentiranim kandidatom za predsedniške funkcije v skupščinah občin, v samoupravnih skupnostih na občinski in republiški ravni ter v republiki – v njeni Skupščini in v njenem Predsedstvu. Te kandidacijske konference so poskus in obenem šola uveljavljanja novega demokratičnega, bolj neposredno – volilnega vzdušja.

Vest dneva

Marinc je umaknil kandidaturo

Skica za komentar

Bravo! To je bila junaška poteza! Tako se dela!

Morali bi se prav posebej potruditi in pobrskat po novejši slovenski zgodovini, da bi v vrstah ljudi v političnem vrhu našli še koga, ki bi na ta način ravnal v trenutku, ko je imel v dosegu rok ključni položaj.

Nekaj je v odstopni izjavi povedano, kaj morda tudi ne. A to ni bistveno. Bistvena je revitalizacija že pozabljenе samokritike, kar je vredno pohvale pa tudi širšega posnemanja. Tu pri nas in v vsej Jugoslaviji.

Vsekakor pa se je nekaj pomembnega zganilo. Predvsem v neprijetnem počutju volilne nemoči nas, volilcev, ki bi vendarle želeli delovati osveščeno. Saj res, kakšni bi bili rezultati naših odločitev, ko bi že bile v veljavi neposredne volitve!

Res je, precej tega se je zganilo.

in po svetu...

New York: Komisija Združenih narodov za človekove pravice je ostro obsodila politiko južnoafriškega režima do črnega prebivalstva v tej državi.

Ameriško zunanje ministrstvo pa je obsodilo aretacijo Nobelovega nagradjenca za mir, južnoafriškega nadškofa Desmond Tutuja. Kot kaže, pa bodo ZDA ostale le pri verbalni obsodbi Pretorije, saj je predstavnik državnega ministrstva sporočil, da Washington po tem nasilnem dejanju ne namerava sprejeti kakršnihkoli ukrepov.

Bagdad-Teheran: Kot kaže, se je med Iranom in Irakom znova obnovila vojna mest. Po iranskem bombardiranju Bagdada je Irak silovito obstreljeval Teheran, sprti strani pa obljubljata še silovitejša maščevalne akcije. V najnovejšem bombardiranju je bilo ubitih ali ranjenih več sto ljudi.

Hamburg: Končalo se je dvodnevno srečanje predstavnikov Evropske skupnosti in srednjeameriških držav. Pričakovati je, da bo Evropska skupnost v sklepnem sporočilu podprla prizadevanja držav tega dela sveta v prizadevanjih za mir in krepitev demokracije ter jim dodelila novo gospodarsko pomoč.

Tel Aviv: Ameriški državni sekretar George Schultz je sklenil svojo bližnjevzhodno turnejo in odpotoval v London, kjer se je sešel z jordanskim kraljem Huseinom. Po mnenju opazovalcev Schultz ni dobil podpore za najnovejši ameriški načrt o reševanju bližnjevzhodne krize.

London: Britanska vlada je zahtevala uradna pojasnila o medvojni dejavnosti avstrijskega predsednika Kurta Waldheima. V Londonu namreč raziskujejo ozadje pokola šestih britanskih komandosov leta 1944 v Grčiji, sumijo pa da je bil v zločin vpleten tudi Waldheim.

Predsedstvo zvezne konference ZRVS zasedalo v Peči

O ustavnih spremembah v okviru SZDL

Člani predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije, ki je sredi prejšnjega tedna zasedalo v Peči, v delovni organizaciji Utva, so namenili svojo pozornost predvsem dvema temama. To je položaju na Kosovu in ustavnim spremembam.

Pri ocenjevanju trenutnega položaja na Kosovu so namenili posebno pozornost delovanju ZRVS pri presejanju zapletenega položaja.

Člani predsedstva so poudarili, da je treba s temi dejavnostmi nadaljevati in da bi morali dobiti še več informacij o položaju v teh okoliščinah. Tako bi lahko rezervni vojaški starešine še bolj mobilizatorsko delovali v okoliščinah, v katerih živijo in delajo. Predsedstvo je tudi pozdravilo odnos do združevanja dela in sredstev slovenskih delovnih organizacij. Menilo pa je, da bi morali pri obve-

Pri obravnavi ustavnih sprememb je predsedstvo zvezne konference ZRVS sprejelo sklep, da ne bodo organizirali posebnih razprav, ampak naj se rezervni vojaški starešine vključijo v razprave, ki potekajo v okviru Socialistične zveze. Vodstva organizacij pa bodo spremljala dejavnost in ak-

tivnost svojih članov v razpravah o ustavnih spremembah.

Člani predsedstva zvezne konference ZRVS Jugoslavije pa so obiskali tudi sekretarja predsedstva pokrajinskega komiteja ZK Kosovo Vojislava Zajića, ki jim je opisal prizadevanja vseh socialističnih sil v pokrajini za ureditev razmer. Kasneje pa sta dve skupini članov predsedstva obiskali eno izmed občinskih in krajevnih konferenc ZRVS na Kosovu.

B. K.

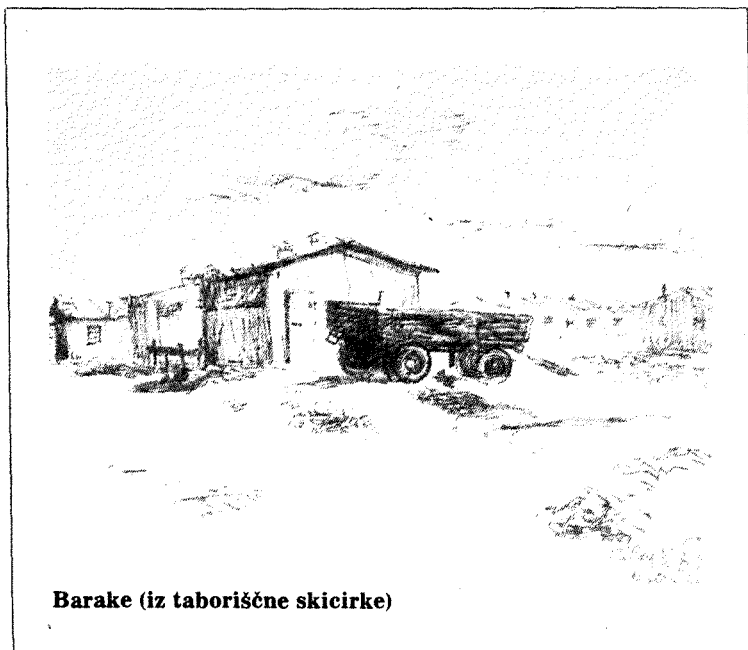
Predsedstvo zvezne konference ZRVS Jugoslavije je tudi sprejelo oster protest zaradi vse pogostejših napadov nekaterih naših časopisov, še posebej slovenskih, na oborožene sile, predvsem JLA.

To je stalna praksa in na vsakem zasedanju predsedstva se sproti seznanjajo s podatki, ki jim jih pošljejo kosovske družbenopolitične organizacije. V skladu s njimi ZRVS sprejme usmeritve in ukrepe za delovanje svojih članov. Naj povemo, da vsi podatki kažejo, da je ZRVS med najbolj aktivnimi deli Socialistične zveze pri odpravljanju sedanjega položaja na Kosovu.

čanju javnosti opozarjati tudi na vse pozitivne dejavnike. Ne smemo pozabiti, da je velika večina vlaganj slovenskega združenega dela obrodila dobre sadove. Predstavniki občine Peč pa so člane predsedstva seznanili s konkretnimi primeri delovanja nacionalistov v tej občini in z uspehi, ki so jih dosegli v tej skupnosti pri preprečevanju protirevolucionarnega delovanja.

Pogled na Prištino

Barake (iz taboriščne skicirke)

Avtoportret

Na apelu (iz taboriščne skicirke)

Vse se v obnavljanju ponavlja, a nikoli se ne vrača. Morda rišemo, pišemo, slikamo, ustvarjamo podobe take ali drugačne, da bi obdržali tisto, kar se nikoli več ne bo vrnilo. Čemu? Morda zato, da bi preteklo in nepovratno boljše doumeli in s tem bolje spoznali tisto, kar iz trenutka v trenutek prihaja kot iznenadenje, da bi torej obvladali življenje, življenje vseh nas in ubranili svoje življenje. Hoteli bi s tem povedati resnico, za katero se bojimo prav zato, ker ne vemo, kje je, ker se nam izmika, ki je ne ulovimo nikoli in za katero nam ostajajo le negotovi sledovi.

Resnico hočemo povedati ljudem in sebi.

Rišem že vse življenje, od tistih let, o katerih so mi drugi pripovedovali, ker se jih sam ne spominjam. Dnevnik pa pišem že štirideset let. Pričel sem ga pisati, da bi obdržal neko hipno spoznanje, ki je bilo kakor videnje. Pojavilo se je iznenada v davni mladostni preteklosti. Bilo je kakor rojstvo, ki je samo enkrat. A to je bilo drugo, notranje rojstvo. Nov svet sem zagledal. In ko se mi je zazdelo, da bo zginil, sem se zbal zanj. Skušal sem ga zabeležiti, da bi ga obdržal, kajti samo ta je moj in vedno bolj tisto, kar smatram za edino, kar sploh imam – golo življenje, z golo dušo in drugega nič.

Takrat bi moral oditi v samotno goro,

»Resnico hočemo povedati ljudem in sebi«

V spomin na Doreta Klemenčiča-Maja

V teh dneh je v Ljubljani umrl eden vidnejših slikarjev starejšega rodu, umetnik, ki mu gre po pravici vzdevek »partizanski«. Doživel je taborišča, partizansko Belo krajino, Rog, Trnovski gozd in vse to za vselej zabeležil v svojih risbah, grafičnih listih in platnih. Prelepo je v svojem In memoriam zapisala njegova slikarska vrstnica Alenka Gerlovič: »Ob tvoji smrti nas le tolaži zavest, da si vsaj del svojega življenja živel v velikem času, ki ti je bil po meri in si si ga zmogel umetniško izraziti.«

v votlino. Bežati pred ljudmi, da me ne najdejo takega brez moči. Mislim sem na to goro in to votlino, kamor bi šel, da bi vse tehtno premislil in od koder bi se nekoč vrnil tako premišljen med ljudmi. Toda kje sta gora in votlina? Iščem ju vse življenje. Namesto teh mi je ostal le dnevnik.

V času največje vojne tega sveta pa se mi je izgubilo sedem zvezkov dnevnika. Želim

ga obnoviti po spominu s posebno željo, ki se mi zdi kakor zahteva ljudi, med katerimi živim. Kakor test, kakor anketa, vprašalna pola. Ljudje hočejo vedeti, kdo si. Ni jim dovolj, kar vidijo ob srečanju s tabo.

Hočejo vedeti tisto, kar ti ne piše na obrazu. Hočejo vedeti tvojo preteklost. Še otroka, ki je skoraj brez preteklosti, vprašujejo, kje in kdo so njegovi starši. Zaslišujejo te,

dajejo ti vprašalnike, katerih zadnja rubrika se glasi: kratek življenjepis. Kličejo te na preglede, zahtevajo legitimacije, vloge, prošnje, prijave, ustne in pismene, priporočila in garancije. Merijo te in tehtajo. Pišeš, razlagaš, pojasnjuješ, pripoveduješ, se zgovarjaš, govoriš resnico, jo skrivaš, kakor želijo in ne želijo. Z vsem tem se trudiš do tiste meje in trenutka, ko se ti odkrije, da pravzaprav nočejo vedeti, kdo v resnici si – saj sam pri vsem tem vedno manj veš, kdo si – ko spoznaš, da ti hočejo dodeliti neko tebi tujo osebo, tuje življenje, tujo legitimacijo, tuj rojstni dan in kraj in tujo preteklost. Če nisi njihov, nisi nikogaršnji – le človek brez sledov.

In tako ti je ljubše odgovarjati takrat, kadar te nihče vprašal ni. Pripoveduješ o svojem življenju tistim, ki od tebe niso zahtevali ankete, ljudem brez okrasčkov in navezkov, brez oklepov in orožja.

Vse se v obnavljanju ponavlja, a nikoli ne vrača. Vse svetovje kroži in mi z njim. V kroženju gremo naprej s sila majhnimi razlikami od preteklega.

In zdaj, ko so se leta nabrala, ko je več preteklosti kakor prihodnosti, naj ostane nekaj sledu za tistim, kar je bilo, gledano z današnjimi utrujenimi očmi.

Uvod k Izgubljenim zapiskom Doreta Klemenčiča-Maja, Ljubljana, 1972

Črna duša, iz mape »V imenu Kristusovih ran«, 1944

Tehnika IX. korpusa, 1944

Prešernova pesem od lepe Vide

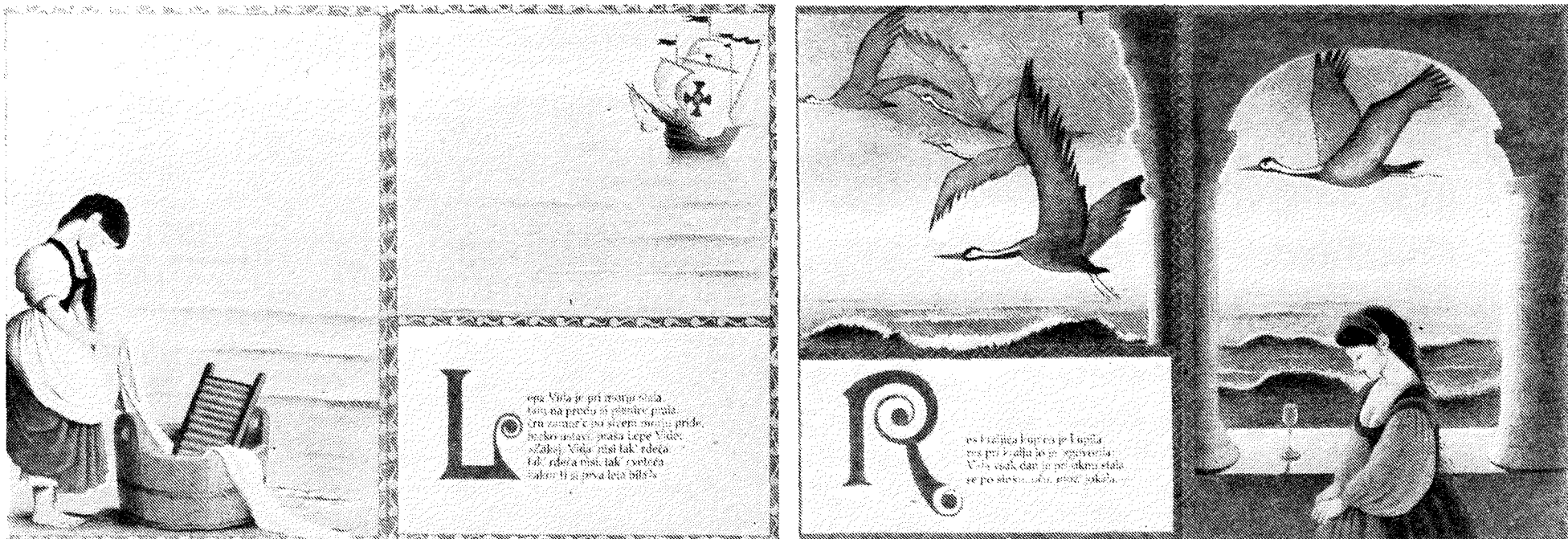
Izdaja, ki jo je veselje vzeti v roke – samo to in nič več ni treba v jedrnatih opisnih ocenah povedati o knjigi, s katero je Prešernova družba poravnala svoj letošnji dolg do pesnika, čigar ime zaznamuje njeno poslanstvo.

Pesem od lepe Vide je z veliko mero čustvene zavzetosti in ustvarjalnega ognja likovno opremila priznana slovenska ilustratorica Jelka Reichmanova. Kar je narisala, je seveda več kot samo ilustracijski dodatek. Njena risba je izrazito avtorsko delo, po svoji likovni

dovršenosti enakovredno pesniški vrednosti Prešernove obdelave tragičnega motiva Lepe Vide.

Ta izjemno skrbno (v Gorenjskem tisku) natisnjena knjiga je sama po sebi, kot celota, likovna stvaritev visokega ranga.

Posebne omembe vredno bodi dejstvo, da so Pesem od lepe Vide natisnili v 37.000 izvodih, kar 3.500 pa jih je kot ena izmed sponzorjev Prešernove družbe kupila Lesnina, da jih je kot novoletni kulturni dar razdelila med svoje delavce.

Okoli sveta do samega sebe

Naši ljudje – poslovneži, politiki, novinarji, športniki, umetniki – radi in pogosto potujejo v tuja mesta, med tuje ljudi, k starim in novim prijateljem, v objem doživetij, izkušenj in zgledov. To željo po romanju v daljave gojimo vsi, čeprav je večini seveda ni dano izživeti, ker pač nimamo na voljo denarnih in drugih možnosti. Kot turistični popotniki smo sicer, kljub vsemu, kar iztisnemo iz sebe, v precejšnjem zaostanku za soljudmi iz evropskih in severnoameriških in daljnovzhodnih dežel. Zato pa si mnogi, ki jim je to dano, omišljajo tako imenovana službena potovanja, posamič, v skupinah ali delegacijah.

Dobršen del teh poti je, kot vemo, brez pravega haska – tako za same popotnike kot za njihove organizacije ali skupnost kot celoto. Vse preveč je zapravljanja, ki v skromnih ali celo ničelnih učinkih ne najde opravičila.

Tolikanj bolj razveseljivi so ob vsem tem nasprotni rezultati, razgrnjeni v popotnih zapiskih, opažanjih, ugotovitvah in premišljanjih, zlasti, če so s svojo odprtostjo na vse strani in k vsem plastem popotnega doživljanja zrela za knjižno objavo.

Radovednost in publicistična vnema politika Franca Šetince sta, kot je videti, dovolj močna vzvoda za premagovanje praznega teka delegacijskih in njim podobnih oblic ali privilegijev, torej izjema, ki v tej domeni potrjuje pravilo. Avtorju zapisov o srečanjih s tujimi kraji in ljudmi je do tega, da bi nas seznanil s svojimi opažanji in dognanji, ki so sama po sebi dokaz o njegovih romanjih po svetu z odprtimi očmi ter z željo po polnem izkustvenem »iztržku«. Pa ne samo zase, tudi za nas, ki nam je to branje namenjeno.

Irkutsk, Sibirija

Presenetljivo in prečudno lepo zvenijo molovske strune ljubezenskih verzov Mile Kačičeve, ki se – ne prvič, pa vendarle v nekem smislu na novo, v doslej neznani ostri svetlobi zbirne pesniške knjige njenega življenja – predstavljajo v Okusu po grenkem, izdaji, s katero se Prešernova družba kot založba prvič v dolgih letih svojega obstoja preskuša tudi na področju poezije.

Vedeli smo, da se igralka Mila Kačičeva, znana predvsem po svojih humorističnih vlogah, v zatišju svojega ustvarjalnega

Sinu

Komaj iztisnila te bolečina
nemilo je iz prvega zavetja,
spoznala sem, da nisi več le moj,
kot bil od srečne ure si spočetja.
V neznani sreči – rahla sled pelina.

Odrivaš vrelec, ki ti ga ponuja
poslednja trdna vez, ki naju veže.
Hlastaš za kruhom, ki ga nisem jaz
zamesila. Nekoč ti ga odreže
prezgodaj in preskopo roka tuja.

Zdaj željno čakam na korak tvoj
prvi.
Ko boš prisluhnil klicu druge žene,
te vodil bo iz mojega sveta.
Kdaj spet kot nekdanj last boš samo
mene,
ko sem te imela vsega v svoji krvi?

S sokovi pravičljenj v globinah jame
se boš, moj mali sin, spet vrnil vame.

sveta – v neki povsem drugačni, globoko zresnjeni, trpki izraznosti – predaja pesniškemu izpovedovanju, ki pa kljub izdanim zbirkam ni bilo nikoli v prav vidnem literarnem ospredju.

Kar je tu in zdaj zbrano na enem mestu, razkriva razbojnen, razbičani, za nekdanjo neizživeto ljubezen oropani pesničin svet velike nostalgije v sežetosti, ob kateri oznaka »dragoceno« zanesljivo ne more povedati vsega.

Reke, soteske, brzice

Potopisna poročila, razmišljanja in eseji so, ob vsem drugem, kar je v njih pozitivnega, odsev želja in nenehnega hrepenenja pripadnikov majhnega, ob rob potisnjenega naroda po vpetosti v veliki svet in njegova prostranstva.

Kam vse popotujemo, kakšne cilje vse si zastavljamo! Na najvišje gore, čez največja morja, po karseda nenavadnih poteh, kot najbolj drzni raziskovalci, ki jim je do tega, da bi se dokopali do dna najglobljih skrivnosti.

Nemalo teh daljnih poti in neznano so prehodili svetovni popotniki in slovenski zagnanci med njimi prav nič ne zaostajajo. Kar zadeva knjige, ki so plod teh popotovanjskih iskanj, pa še celo ne. Z razmeroma lepo in bogato knjižnico izvirnih potopisov se lahko pohvalimo pred drugimi in predvsem pred lastno vestjo in zavestjo.

Borut Korun je strasti in energijo svojega življenja posvetil veslanju po divjih vodah domovine in širšega sveta. Kar je na teh »avanturah« doživel, je zapisal v potopisnih meditacijah, ki so zbrane v pripovedno mikavnem in esejistično pronicljivem potopisnem kolažu, kakršnega se Prešernovi družbi pred svojimi bralci ni treba sramovati.

Kanjon Tare

MLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

ANDREJ SLABANJA, 4. a
OŠ Leopolda Mačka-Boruta,
Novo Polje

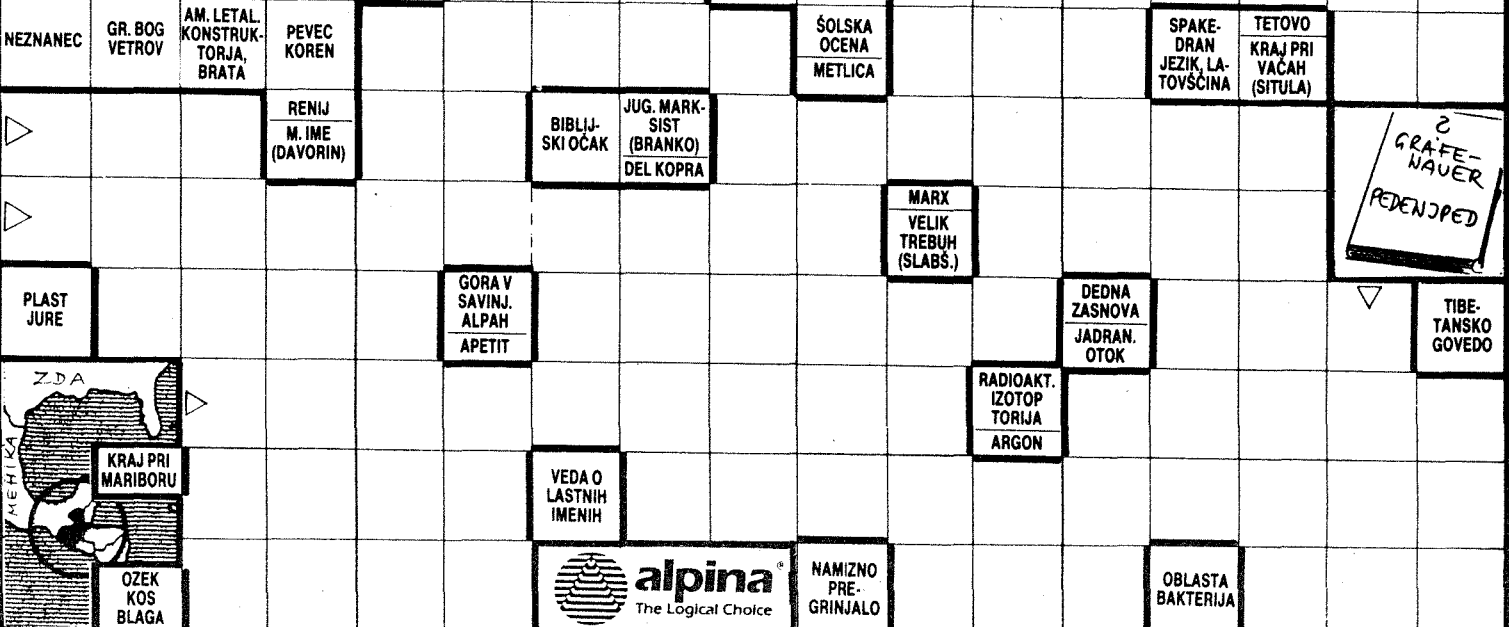
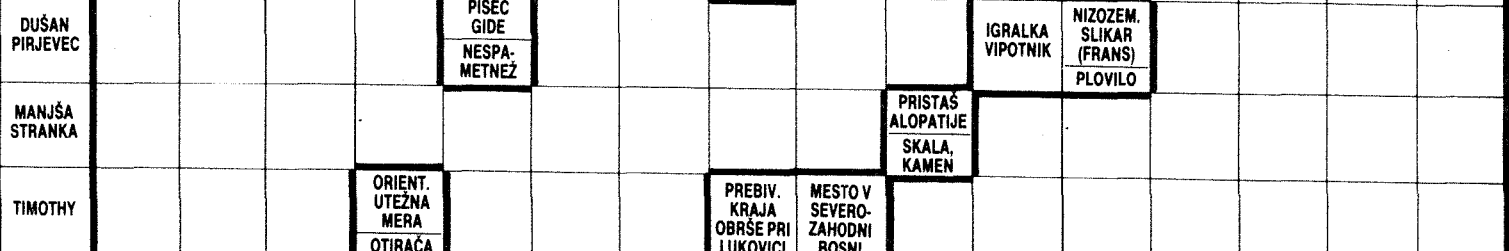
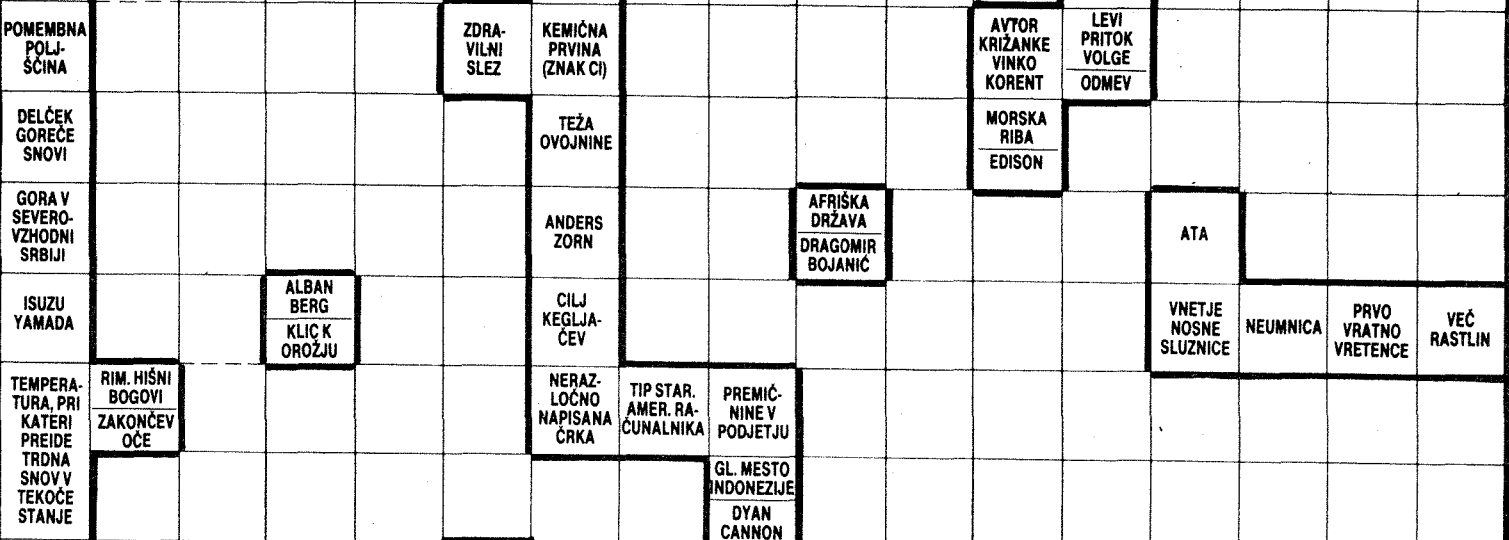
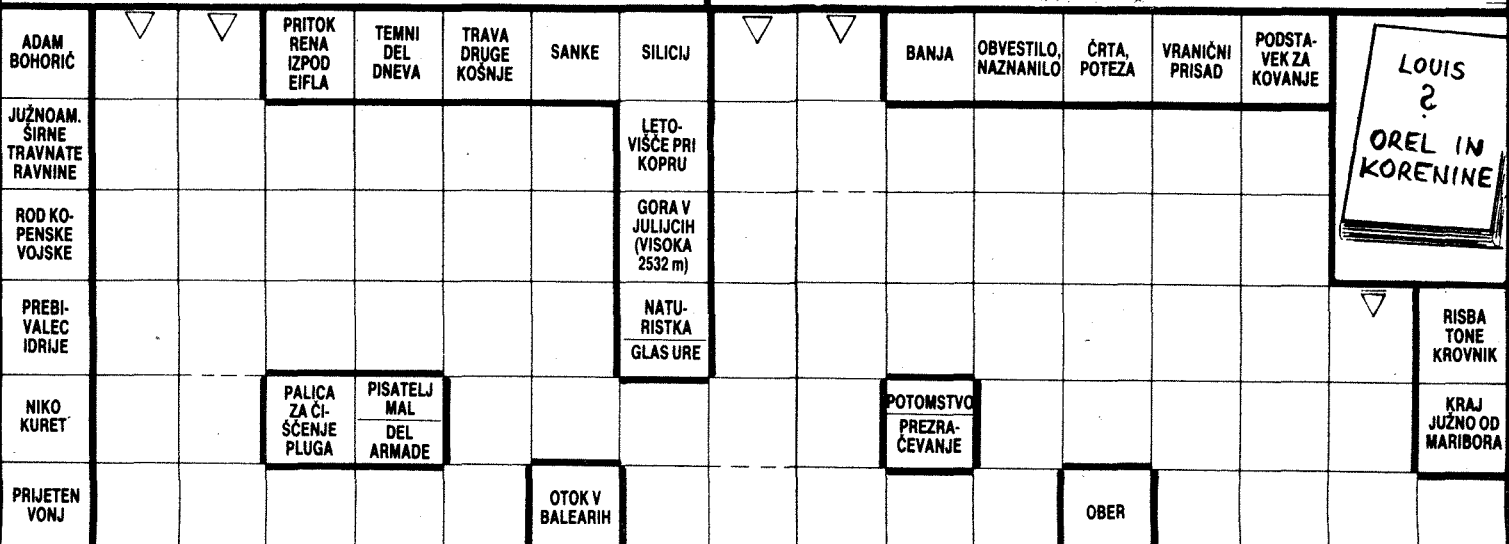
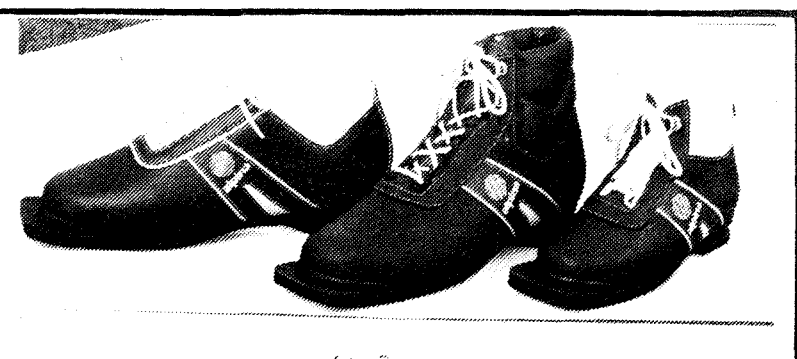

NAGRADNI KUPON

Ime: _____

Priimek: _____

Naslov: _____

Puška pod predpasnikom

Marija – Mici Zupančičeva je doma iz Zaloga pri Ljubljani. Rojena je bila 17. novembra 1907 in je torej pred kratkim praznovala 80-letnico.

Njeni starši so bili polkmetje. Komaj je končala osnovno šolo, že si je morala poiskati zaposlitev. Petnajstletna se je znašla med delavci pivovarne Union. Skromni zaslužek je dobivala za prenašanje težkih zabojev. Po dveh letih so jo sprejeli k tvrdki Kunc (sedanja Pletenina), kjer je ostala šest let. Leta 1929. se je poročila – in bila ob službo. Kljub skromnim razmeram sta si z možem zgradila dom in si ustvarila družino.

Mici se je v narodnoosvobodilno gibanje skupaj z možem vključila že na samem začetku. Pritegnila ju je moževa sestra Francka Zupančič, ki so jo kasneje belogardisti zverinsko mučili in ustrelili. V akcijah sta sodelovala tudi njena sinova, ki sta večkrat nosila hrano in orožje k partizanom. Mlajši Branko se je pogosto prebijal do javk v Sostrem in še dlje. Pozimi je moral prebresti ledeno mrzlo Ljubljano, ki mu je segala do pasu.

Z ustanovitvijo prve partizanske skupine na Pugledu pa se je delovanje terenskih aktivistov v okolici razmahnilo...

Osvobodilni fronti je bilo znano, da mnogi posamezniki skrivajo orožje, ki so ga dobili ob jugoslovanski kapitulaciji. Tako je Mici prek Francke Zupančičeve spomladi 1942. prejela pismo s pozivom takratnim mlinarjem: Stetletovim (po domače Malenskovic), Klešnikovim (po domače Micernikovim)

in Primarjevim (po domače Perlezovic).

Najprej je odšla k Primarjevim, kjer so radi pomagali partizanom. Brata Jernač in Janez sta ji izročila orožje. Pri Stetletovih je gospodar Franc, kasnejši komandant bele garde v Polju trdil, da orožja nima, a če bi ga imel, bi ga ne dal za streljanje ljudi. Slavko Klešnik (Micernikov) pa ji je sporočil, naj pride po zaboj bomb.

S sestro Anico Lukec iz Spodnjega Kašlja, nemško begunko, sta odšli v mlin. Ker je bil tovor nevaren, sta si morali pomagati z veliko mero iznajdljivosti. Izdolbili sta nekaj svinjskih buč in jih napolnili z bombami. Buče sta naložili v cekarje in jih pokrili. Ker se ni dalo odnesti naenkrat, je Mici kasneje odšla po preostale buče z bombami v mlin sama ter si jih naložila v vrečo. Zaradi prevelike teže je morala večkrat počivati. Pot jo je vodila skozi Zalog in prek železniške proge mimo italijanskih

straž. Stražar pred šolo jo je ogovoril. Kar prav ji je prišel kratek počitek. Odložila je vrečo in sedla nanjo. Potem se je domislila samokolnice, odšla v vas ponjo ter naložila vrečo nanjo, kot bi vozila buče s polja. Tudi domačinom, ki jih je srečevala, ni bila prav nič sumljiva. Srečno je pripeljala svoj tovor do Lovšetrov, ki so poskrbeli za dostavo bomb k partizanom.

V maju leta 1942. so Italijani aretirali njenega moža in ga zaprli v svojo postojanko. Mici je vedela, da ima mož neke skrito puško. Priplazila se je do kletnega okna, kjer je bil zaprt, in ga vprašala, kje ima orožje. Povedal ji je da na Brinju, ob meji z Oračevo njivo... Še istega dne se je odpravila tja. V ta namen si je nadela širok predpasnik. Puško je našla, si jo dala pod predpasnik in stisnila roke k telesu. Na poti proti domu jo je srečal znanec, a ni ničesar opazil. Pri sosedu si je nato sposodila ročni voziček, naložila nanj prekle in mednje skрила puško. Vse skupaj je odpeljala do Lovšetrov. Naslednji dan sta odšla dva soseda v partizane. Da ne bi vzbujala pozornosti, je enega opremila z žago in drugega s sekuro, kot da gresta drvarit.

28. avgusta 1942 je bila izdana in aretirana Francka Zupančič. Z njo so odpeljali

še Mimi Taurerjevo ter Polkovo in Lozejevo mamo. Pri Mici se je naslednjega dne pojavil Franc Stele in ji povedal, da je pri njem v mlinu nekaj kašelskih in zaloških partizanov, ki da so mu naročili, da jim preskrbi hrano.

Mici je pripravila meso, kruh in čaj ter jim hrano odnesla v skrivališče med ločjem »na Trbežah«. Ti partizani so bili borci 2. grupe odredov, ki je

istem mestu, saj so Italijani pogosto vohljali po okolici, so se razdelili: nekaj jih je odšlo »na Otoke«.

Z Oračevim očetom sta izdelala načrt, kako partizane spraviti nazaj v enoto. Na voz s konjsko vprego sta naložila fižolovko ter vanje skrila sina Staneta in njegovo orožje. Odpeljala sta ga domov, od koder je s kurirsko zvezo odšel na Pugled.

Kot babica – na fotografiji iz leta 1964

bila med pohodom na Štajersko v nekajdnevni bojih pod Krvavcem razbita.

Še nekaj naslednjih dni jim je v kangli nosila hrano, kot bi nosila malico na njivo. Ker je bilo nevarno ostati na

V naslednjih dneh sta preplajala še Jožeta Mejača, Miho Kačarja, Toneta Gruma in Franca Škrjanca. Pri eni takih voženj sta naletela na oviro. Na šolskem vrtu so Italijani gradili bunker in na

cesto nametali gradbeni material in orodje. Mici je stopila k vojaku in ga prosila, da bi naredil prehod. Brez besed so jima napravili prosto pot.

Mici Zupančičeva je ena številnih žena teh krajev, ki se je za sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju odločila vsem nevarnostim navkljub. Z njeno požrtvovalnostjo je doživela uspeh marsikateri akcija Narodne zaštite. Skrbeti je morala tudi za svoja sinova, saj je po moževi aretaciji ostala sama. V terenskem odboru OF je vse skozi aktivno delovala z veliko predanostjo, še posebej zavzeto pri Rdeči pomoči.

Zaradi izdajstev, ki so jim sledile pogoste aretacije in množična odhajanja v partizane, je vsa teža narodnoosvobodilnega gibanja na terenu slonela na ramenih žena.

Mici je uspelo, ne da bi jo bili odkrili, dočakati zadnje dni vojne. Domobranci so jo aretirali šele nekaj dni pred osvoboditvijo, vendar se spričo bližajočega konca nad zaporniki niso znašli.

Po osvoboditvi se je zaposlila v Papirnici Vevče. Kljub družinskim obveznostim je znala najti čas za aktivno sodelovanje v krajevni skupnosti. Bila je celo na mladinski progi Šamac-Sarajevo – kot kuharica v mladinski brigadi Ivana Cankarja iz Ljubljane.

Slavka Šemrov

Tudi invalidom niso prizanašali

Ernesta Da Damos je bila stoodstotna invalidka, s popolnoma paraliziranimi nogami, tako da je bil vsak njen premik odvisen izključno od bergle in od vozička. Dolga leta je bila zaposlena kot knjigovodkinja v lesnem obratu Ravnik v Windischgraetzovi lasti. Prestajala je nadčloveške napore, da je kot bolnica vzdržala na delovnem mestu vso delovno dobo in si tudi prislužila pokojnino.

Kljub taki invalidnosti se je že spomladi leta 1942 vključila v OF in pomagala po svojih najboljših močeh. Sprva je podpirala narodnoosvobodilno gibanje predvsem denarno, v obliki članarine OF in prostovoljnih prispevkov.

V juniju 1942. so Italijani preselili vse družine iz Ravnika v Laze, med njimi tudi Da Damosove. Vaščani Laz so do preseljenih družin pokazali veliko solidarnost. Da Damosovi so se vselili v Kremskovo malo hišo, vendar jim tudi tam sreča ni bila preveč naklonjena. Že v novembru so doživeli še en hud udarec: pogorelo jim je ostrešje hiše in požar jim je uničil vso skromno zalogo hrane. Nesreče, ki so sledile druga za drugo, so povzročile smrt Ernestine mame, ki je že nekaj tednov po požaru umrla, zadeta od srčne kapi. Vse te težave pa Erneste niso strle. Pogumno je nadaljevala s svojim delom za OF. Poleg večkratnih denarnih prispevkov je pošiljala v partizane hrano, cigarete, toplo zimsko perilo, nogavice in kar je pač zmogla. Iz Slovenskega poročevalca in druge partizanske literature, ki jo je redno prejemala, je črpala moč in upanje.

Njeno delo okupatorju ni ostalo prikrito. Italijani so jo že v aprilu 1943. aretirali in jo odpeljali v ljubljanske zapore. Kljub težki invalidnosti, ki je njeno življenje

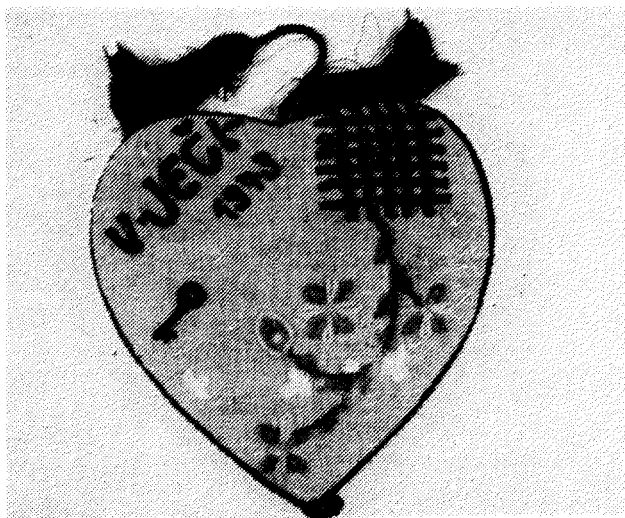

že v normalnih pogojih močno oteževala. V zaporu je trpela. Doživela je nešteto ponižanja in klofute, vendar ni klonila. V njej je še bolj vzkipel odpor. Že takrat je sklenila, da bo, če se že kdaj vrne na svobodo, še z večjo vneto podpirala narodnoosvobodilni boj. 23. maja 1943 je bila postavljena pred vojaško sodišče, toda zaradi pomanjkanja dokazov so jo čez dober mesec izpustili. Po vr-

nitvi iz zapore je še z večjo vneto nadaljevala delo, vendar nekoliko bolj previdno. Vsa dogajanja si je vestno zapisovala v dnevnik, ki ga je pisala že od začetka leta 1942. Del dnevnika nam je pred leti izročila njena sestra Adela, kar nam je še kako pomagalo pri zapisovanju zgodovine tega kraja in osvetlitvi nekaterih dogodkov iz tistega časa.

Njeno delo pa je bilo dragoceno tudi na drugih področjih. Ko so leta 1943. Dolenčeve učiteljice zapustile Laze, češ da je to preveč partizanska vas, je skupaj z nekaj dekleti organizirala pouk s šolsko mladino v prostorih, ki jih je dala na voljo Ivana Komovec; poučevali sta Angela Kušlan in Helena Matičič. Vsi, ki smo preživeli težke vojne čase in smo Ernesto poznali, se je s spoštovanjem spominjamo. Tudi danes ne smemo pozabiti na ljudi, ki so toliko žrtvovali za našo svobodo, čeprav jih ni več med nami.

Jože Simšič-Jelen

Ta spomin si je Ernesta Da Damos izdelala v ljubljanskih zaporih

Ugledna partizanska slikarka

Avgusta Dolinšek, rojena Jeraša 6. avgusta 1922 na Jsenicah, je bila hči zavednega slovenskega železniskega urednika Antona Jeraše in matere Marije Jeraše, rojene Regovec. Živela je v težkih razmerah v obdobju svetovne gospodarske krize in je bila priča zatiranju slovenskega naroda in revolucionarnim dogodkom v stari Jugoslaviji.

Udeleženci upravno-političnega tečaja za KNOO OF Celje, Petrovče, Hudinja. Avgusta Dolinšek je bila tajnica krajevnega ljudskega odbora OF Celje Sp. Hudinja leta 1945 in 1946.

Že kot mlada srednješolka in študentka v kraljevi Jugoslaviji je delovala v slikarskem društvu mladih v Celju. Bila je izredno nadarjena za likovno umetnost, predvsem za barve in tehniko slikanja. Kot študentka je študirala načine slikanja in barvno tehniko pri Rihardu Jakopiču v Ljubljani in obenem na Visoki obrtni šoli v Gradcu in na likovni akademiji na Dunaju. V začetku našega največjega slikarja Riharda Jakopiča je ostalo tudi veliko njenih slik, ki jih je mojster najbolj cenil in tudi Avgusto je od vseh svojih učenk najbolj bodril. V slikarskem društvu mladih

nja za OF in s partizani. Med študijem v Avstriji so ji naprtili kaznivo dejanje, da je na Schlostergu, na urinem stolpu v Gradcu, napisala na steno Heil Stalin – živel Stalin! To, kar ni storila, je neki avstrijski Hrvat-ustaš naznanil gestapu, ki jo je takoj aretiral in zaprl v gestapovske zapore v Gradcu. Grozili so ji z ustrelitvijo. Z veliko srečo in vsa pretepena se je s pomočjo priporočil profesorjev in prošenj družine rešila za gotove smrti. V zaporu je bila 18 dni.

Že aprila 1942. se je Avgusta pridružila OF v Celju in delala ves čas do osvoboditve. Pisala je propagandne

1945 in sekretarka mladine OF Celje ter kandidatka KP Slovenije. Delovala je v ljudski prosveti in ljudski tehniki ter kot organizatorka kulturnega tedna v Celju, za kar je prejela veliko pisno priznanje OF Celje. Med študijem po vojni se je specializirala za restavracijsko, bila pri slikarju Slaperniku, pri prof. Sterletu in slikarju Subicu, predvsem pa se je specializirala v Franciji, v restavracijskih delavnicah pariškega Louvra.

Umrla je leta 1983 v enainšestdesetem letu v Mariboru, pokopana pa je na Blejski Dobravi.

Jože Dolinšek

Čuden izlet

Ivanu Saražinu iz vasi Dolenje pri Štjaku v sežanski občini je prva žena umrla osmi dan po porodu sina Ivana, ki je nato živel le še osem mesecev. Druga žena je bila Korošica. Rodila je sina in umrla. Tretja, Ivanka, je rodila pet hčera in dva sina. Ko je leta 1932 umrla tudi Ivanka, je bilo v hlevu pet shiranih glav govedi. Zaradi bolezni je moral gospodar Ivan na hitrico prodati vso živino, z izkupičkom pa si je lahko kupil le eno kravo.

Štiri mesece po mamini smrti so za škrlatinko zboleli vsi otroci. Osemletna Viktorija je umrla. Denarja ni bilo, zato tudi zdravnik ni bilo k hiši. Le za Jožeta, ki je zbolel zadnji, je oče poklical zdravnik.

Leta 1934. so Jožeta poklicali k vojakom, a ker je bil edini zmožen za delo na kmetiji, se je čez šest mesecev vrnil domov. Naslednje leto so ga poklicali na vaje in poslali bi ga bili v Afriko, v vojno proti Abesiniji, kot so takrat rekli Etiopiji. To je bil razlog, da je Jože pobegnil v Jugoslavijo. Njegova usoda je popisana v knjigi Sedem krst za Ronkarjevo družino: bil je v eni izmed tistih krst.

Ivanka Sanabor, Saražinova, mi je v Jagodju pri Izoli pripovedovala, kako je bilo v prvih dneh vojne in pozneje. Tokrat povzemam njeno izpoved o tem, kako so jo fašistični policisti zasliševali v tržaškem zaporu.

»13. marca 1943. leta so vojak obkolili našo vas in v njej iskali ilegalce in partizane. Poleg mene in sestre Marije so aretirali še pet vaščanov. Prvo noč smo bili zaprti v fašistični postojanki v Štanjelu, naslednjega dne pa so nas pripeljali v ženski zapor v Trst, v katerem so bile paznice nune. Pravili so mu jezuitski zapor, ker je bil tam prej verjetno jezuitski samostan. (Po vojni so to stavbo podrl) Zjutraj so me s sestro odpeljali na kvesturo, me posebej zasliševali. Namreč, petega januarja

1943. leta je Janez Seražin (ne Saražin, kot smo se pisali mi) iz vasi Stomaž pri Vrabčah pripeljal v našo vas tri partizane. Oglasili so se pri družini Alojza Seražina, po domače pri Žepanovih. Ti partizani so hodili z Janezom po vaseh in organizirali sestanke. Eden izmed njih je kmalu pobegnil in vse izdal.

Ko so nas pripeljali v Trst, je bil Janez Seražin že v tržaškem zaporu (umrl je po vojni). S sestro tega nisva vedeli, ko so mi pokazali njegovo sliko, sem jim povedala že znane stvari. Spraševali so me, če je kdaj pripeljal partizane in prinesel pošto v našo hišo, kdaj in kolikokrat in ali so njegove kurirke večkrat prespale pri nas.

Vse sem zanikala. Kazali so mi slike oseb, ki jih nisem nikoli videla. Pokazali so mi

tud sliko zapornice iz naše sobe, ki mi je rekla, da bom pod bičem vse priznala. Odgovorila sem, da je ta ženska v naši zaporniški sobi in da je prej nisem poznala.

Lažno priznanje

Naslednjega dne so zasliševali sestro Marijo. Slekli so jo do nagega, mučili do nezvesti, vlekli v kopalnico, jo močili z vodo. Grozili so ji, da jo bodo obesili. Ko so ji pokazali vrv, je klonila in priznala, da je bil s partizani sestanek pri Žepanovih. Nato so jo odpeljali v bolniško sobo. Zapornica Milka Škerjanc iz Manč pri Vipavi mi je sporočila to vest. Na moje presenečenje, da je sestra priznala, me je potolažila: Ko bi jo ti videla, kako so jo zdelali, se ne bi čudila...

Ponoči nisem spala. Razmišljala sem, kako naj se zagovarjam. Če bom potrdila sestrično izjavo, bom spravila za zapahe veliko vaščanov. Žepanova je imela moža v italijanski vojski, doma pa tri otroke in svojo 75 let staro mamo.

Zjutraj me na kvesturi bičajo in brcajo. Sklicujejo se na sestrično priznanje.

S »priznanjem« sem začela približno takole:

Nekega večera sva s sestro krpali obleke, ko nekdo potrka na okno. Nekdo v italijanščini reče, naj odpremo, da bomo plačali kazen, ker nimamo povsem zatemnjenih oken, kot je predpisano. Vstopijo štirje moški s petokrakimi zvezdami na kapah. Prosijo za kruh. Dam vsake-

mu košček, malo slanine in liter vina. Hoteli so še več, a sem se upirala in trdila, da nimamo, naj si sami vzamejo, če kaj najdejo.

V kotu sobe na kvesturi je stal partizan, izdajalec, ki hoče izničiti mojo izjavo. Ni res, pravi, partizani ne kra-dejo, vse ste jim sama dala. Besna sem mu zabrusila: Ti prekleti ušivec, lahko bi živel od dela in ne od vohunjenja. Najprej prosiš za hrano, nato pa ovajaš dobrotnike. Sploh so v gozdovih sami lenuhi...

Vaša sestra Marija je povedala drugače, pripomni zasliševalec in zre vame, kaj bom odgovorila, jaz pa sem se izmotala s predvorno zgodbo.

Posnetek je iz Firenc; novembra 1943 so zapornice iz Primorske izpustili iz taborišča, na sliki pa je nekaj znanih obrazov: v prvi vrsti je prva z leve Ivanka Sanabor, poleg nje je z očali ženska, ki jih je peljala iz zapora in spremljala do Trsta, za njo je nečakinja, ki je bila tudi zapornica. V črni jakni pa stoji Ivankina sestra Marija Škrk.

Aktivistka Tila

25. julija 1944. leta je vas Travniki v Loškem potoku izgubila prizadevno aktivistko Tilo Lavrič.

Tila se je v Loškem potoku že v juniju 1941 pridružila Osvobodilni fronti. Spomladi 1942. je zbirala hrano in drugo za potrebe bolnice Zidankovega bataljona. V začetku 1943. je postala članica rajonskega odbora OF za Drago in Loški potok in bila odgovorna za tedaj ustanovljeno AFŽ. Redno je prihajala na sestanke in nas obveščala o razmerah na terenu.

25. julija 1943. se je udeležila zborovanja aktivistov za območje Loški potok in Drago. Tedaj je bil tudi sestanek AFŽ, ki ga je vodila Mara Rupena-Osolnik, predsednica iniciativnega odbora za Slovenijo. Tilo so izvolili za sekretarko rajonskega odbora AFŽ. V jeseni 1943 se je skupaj z Ivanom Šego iz Šegove vasi udeležila kongresa v Dobrniču.

Med veliko italijansko ofenzivo 1942 so Italijani požgali Travniki, zato se je Tila z možem Francetom preselila v Kočevsko Reko. 26. julija 1944. je tja pridrl Rupnikov bataljon, v katerem so

bili tudi domačini iz Loškega potoka. Ti so imeli seznam naših aktivistov. Ko so zvedeli, da je Tila tam, so jo šli iskat. Ker ni bilo nikogar doma, so vdrli v hišo in pobrali vse, kar so našli, med drugim tudi sod vina, ki ga je bil njen mož pripeljal iz Bele krajine. Na hitro so se ga napili in odšli na polje, kjer je Tila z možem grabila seno.

Mož je še pravočasno zbežal, Tilo pa so prijeli, jo strašno mučili in nato umorili.

Pravzaprav so jo zaklali, saj so jo kar enaindvajsetkrat zabodli z bajoneti. Tako je ravnala »Kristusova vojska«. Vaščani so jo vso razmesarjeno našli dan po odhodu domobrancev.

Njeno truplo so prepeljali v vas. Od nje so se poslovili prebivalci Kočevske Reke in okolice, potem pa so jo odpeljali v Loški potok, kjer je bila doma. Tamkajšnji aktivisti so pripravili slovesen pokop.

V tistih dneh je potekalo splošno tekmovalstvo, ki ga je razpisal IO OF Slovenije. Aktivisti so si zadali nalogo, da v počastitev umorjene Tile Lavrič pospešijo tekmovalstvo po vaseh in zberejo kar največ hrane za potrebe partizanskih bolnišnic in zalednih enot. Zbrali so 800 kilogramov sena, 68 kilogramov fižola, 32000 kilogramov krompirja, 47 kilogramov masti, 45 kilogramov lešnikov, 24 kilogramov čaja, 5 m³ drv in dve glavi goveje živine, opravili 2700 delovnih ur ter vpisali v OF tri nove člane.

Izguba Tile Lavrič je bila za Loški potok zelo boleča, saj smo izgubili eno najbolj aktivnih žena, kar jih je bilo med nami.

Karel Mikulič

Naše junakinje

Ko so okupatorji leta 1941. napadli Jugoslavijo, so naleteli na ljudstvo, ki se ni dalo zasužnjiti in se je kaj kmalu napadalcu odločno uprlo. V ta odpor so se ognjevitno vključile tudi ženske in se potem tudi v oboroženi vstaji bojevale enakopravno, ramo ob ramo z bojnimi tovariši. Junaško so se borile in sodelovale tudi v juriših proti sovražniku, bile ranjene, izčrpane. Delovale so kot bolničarke, kurirke, obveščevalke, politične aktivistke, partizanske učiteljice in drugo. Pod bojno zastavo NOV Jugoslavije se je borilo 100.000 žena iz vseh krajev naše domovine. V tem strahotnem štiriletnem boju za svobodo domovine je padlo 25.000 bork, ranjenih je bilo 40.000. Iz boja jih je 3000 izšlo kot vojne invalidke, za uspešno poveljevanje v NOV pa je dobilo čin oficirja 2000 bork. Odlikovali so jih tudi z redom narodnega heroja: kar 91 žensk.

V neizprosnih bojih proti zavojevalcu so se jugoslovanske ženske res izkazale. Partizanka Olga Jovičić-Rita je bila pri organiziranju 1. proletarske brigade 22. decembra 1941 v Rudem po ukazu vrhovnega komandanta Tita postavljena

Zaplenjena puška

Zdaj že pokojna Rozinka Stegovec, poročena Urbas, doma iz Erzelja, je bila vse od leta 1942 aktivistka v vaseh na spodnjem Vipavskem. Velikokrat je bilo treba stopiti do Ajdovščin, Vipave in celo Trsta. Partizanske vasi so bile vsepovsod. Rozinka pa ni bila samo aktivistka, izurila se je za bolničarko.

Ko smo jo že pred leti povprašali, kaj ji je med NOB najbolj ostalo v spominu, ni dosti razmišljala:

»Nekega jesenskega dne leta 1944, ko sem bila v našem vinogradu, je iz Gaberji proti Erzelju prihajala kolona Nemcev, ki so iskali partizane, kmetom pa pobirali živino in pridelek. Ranjenim partizanom, nastanjenim po hišah, je grozila nevarnost, čeprav je po okoliških gričih postavljenih nekaj ženskih straž.

Sonce je že nagibalo k zatonu. Skrila sem se med trte in Nemci me niso opazili. Razločno pa sem slišala, ko je poveljnik ukazal desetminutni počitek. Nekateri vojaki so posedli, eden pa si je za oddih izbral prostor, nekaj metrov oddaljen od mene. Bil je nepreviden in je, ko se je napotil proti vinogradu, pustil nahrbtnik in dve puški mavzerici. V hipu sem se domislila, da bi mu puški iz-

mahnili. Časa za akcijo ni bilo veliko: priplazila sem se do pušk in eno za cev potegnila k sebi. Hitro sem jo skrila v grm in počakala, da se je vojak vrnil. Nič ni opazil: nadel si je nahrbtnik, drugo puško in odšel.

Plen sem pustila v grmovju in se tudi sama napotila domov. Ponoči sem premišljevala, kako sem tvegala, zjutraj pa sem zarana šla iskat.

Malo pred tem se je pri nas zdravil ranjeni partizan Matija Bajt, komandant 3. bataljona Gradnikove brigade. Nemci so ga pri nas odkrili, a jim je na drzen način ušel. Pri tem je ostal brez orožja, kar je bilo za starega partizana brezopravičilo. Zadrega pa sem ga rešila jaz. Ker je ravno dobro okreval, smo mu nekega jutra pri zajtrku čestitali, jaz pa sem ga vprašala, česa si ob tem najbolj želi. »Puško bi rad, pa čeprav staro,« je rekel. »Nove mavzerice pa ne bi bil vesel,« sem ga vprašala in vsi smo se zasmejali. Vstala sem in šla po svojo skrito puško in mu jo dala. Veselje je bilo veliko.

Kmalu pa se je Matija z novo mavzerico ponosno podal v svojo enoto in se z njo boril do konca vojne.

Zapisal: Leopold Kotar

Skočijo po Trstu

Še tisti večer sem preko babice iz Planine pri Ajdovščini, ki je bila kot zapornica bolničarka v zaporu, sestri sporočila, kako sem se zagovarjala. Na ponovnem zaslišanju je sestra potrdila moj zagovor.

Osmega aprila 1943 so nas iz Trsta z vlakom odpeljali v Benetke, skupaj okrog 40 zapornikov in zapornic. Tu smo bili zaprti mesec dni. Iz tega taborišča so nas 18 zapornic, ki še nismo bile obsojene, odpeljali v Bologno, že naslednji dan pa v Firence. Tu sva s sestro dočakali kapitulacijo Italije.

20. novembra 1943. leta pa je v zapor prišla neka ženska iz Brkinov, ki je sicer živela

v Trstu. Nekako ji je uspelo, da nas je vse odpeljala iz zapora. Šle smo naravnost v hotel, kjer smo večerjale in prenočile, zjutraj pa smo se s kočijami peljale ogledovat mesto.

Opolnoči smo prispele na železniško postajo, kjer se je od nas poslovil neki Nemec v civilni obleki in v spremstvu dveh policistov, tista ženska pa nas je spremljala do Trsta in tam ob slovesu svetovala, naj se ne vtikamo v politiko.

Prosim vse tovarišice, s katerimi sem bila skupaj v zaporu in internaciji in ki smo se slikale v Firencih, naj se mi oglasijo na naslov: Ivanka Sanabor, Jagodje 25, pošta 66310 Izola.

Jože Vidic

za političnega komisarja 1. čete 4. bataljona. V hudih bojih je izkusila Igmanski marš in opogumljala tovariše. V silovitem napadu na ustaško trdnjavo na Prozor 1942, je junaško vodila četo na juriš. V boju je padla, novembra 1951 pa so jo razglasili za narodno junakinjo. Legendarno partizanko Lepo Radič, najmlajšega junaka Kozare, prvoborko, so ujeli v 4. ofenzivi v Podgrmeču, ko je varovala ranjene partizane. Hitlerjevi zločinski okupatorji so jo umorili februarja 1943 v cvetu mladosti, pri osemnajstih.

Predsednica AFŽ Kata Pejnovič, herojska mati, prvoborka iz Like, je prišla na otvoritev prve konference KPH za Liko v črtni. Ustaške zveri so ji ubile moža in tri sinove. Premagovala je težko bolečino in se v svoji bojni moralni vsa posvetila organizaciji Antifašistične fronte žena, ki naj zajame vse kraje v Jugoslaviji.

Vrhovni komandant Tito je dal častno priznanje ženam, borkam in med drugim dejal: »Ponosem sem, ker stojim na čelu NOV in POJ, kjer se udeležuje tudi veliko žensk – bork, ki so po svojem heroizmu in vzdržljivosti v prvih bojnih vrstah in akcijah širom Jugoslavije. Take hčere so domovini v veliko čast.« Partizanke-borke so se izkazale tudi po svojem človekoljubju, zlasti pri reševanju ranjenih borcev. Sodelovale so predvsem pri ustanavljanju partizanskih bolnic – zlasti so znana imena zdravnic Franje Bidovec in Pavle Jerina-Lah v Slovenskem Primorju. Bolnica Franja v hribovju pri Cerknem je bila kar dobro opremljena in zavarovana pred sovražnikom. Negovala je na stotine ranjenih partizanov. Sovražniki so zaman vohunili in jo iskali. Konspirativno zamaskirana bolnica je vzdržala do konca vojne.

Ob našem ženskem prazniku 8. marca smo ponosni na vsa ta junaštva, žrtvovanje, vztrajnost, uspehe, zvestobo domovini, kot časten prispevek v našem boju so trajno zapisana. Angela Prijatelj

Ženi za 8. marec

Žena – mati mučenica,
stokrat žaljena nežna nprav,
odvzeta ji vsaka bila je pravica,
čeravno je imela prav.

Nikamor ni bilo dostopa ženi,
pečat manjvrednosti pritisnjen ji je nekaj,
iz vekov v veke so trpeli čuti njeni,
razburkan val potiskal jo nazaj...

Oblastniki ženam talismana niso napisali,
ženam je treba okove nadeti,
pravil žal, ji nikoli ne bodo dali,
saj družbenih interesov ne znajo dojeti.

Pot skozi predsodke mračne in moreče,
je hodila žena tiho vdano tisoč let,
ponižanja, zaostalost, krivice so bile trpeče,
to so bili njeni spremljevalci, katere ji je nudil svet.

(To pesmico sem sama zložila in deklamirala na proslavi žensk 8. marca 1944 na Kočevskem)

Rezka Razdrih

UNIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY

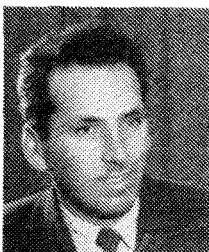
Jože Arh-France

Lani je umrl Jože Arh, nosilec partizanske spomence 1941. Rojen je bil leta 1904 v Podlipovici pri Zagorju ob Savi. Že aprila 1941 je začel aktivno in organizirano delati za NOB. Konec aprila istega leta pa je odšel k partizanom in bil borec Zavskega bataljona, TV-21 S in nato predsednik gospodarske komisije do osvoboditve. Za svoje delo in hrabrost je bil večkrat odlikovan.

Vinko Brence

V sedeminsedemdesetem letu je umrl Vinko Brence iz Spodnjega Vrsnika. Z OF je začel organizirano delovati konec leta 1942. Potem je bil demobiliziran v italijansko vojsko, na Siciliji so ga zavezniki ujeli. Pridružil se je enotam prekomorskih brigad. Po vojni je delal v raznih oddobih, tako v okrajnih kot krajevnih, za kar je prejel odlikovanje.

Anton Zlate

Lani je umrl Anton Zlate. Rojen je bil leta 1921 v Vogljah. Z aktivističnim delom je začel leta 1942, njegov brat pa je že bil partizan. Z družino so ga preselili v Nemčijo, kjer je bil do konca vojne. Ves povojni čas je bil aktiven delavec v družbenopolitičnih organizacijah.

Liuba Uzar

V Križah pri Trzinu smo se lani poslovali od Ljube Uzar. Že leta 1942 je kot 15-letna mladinka začela aktivno in organizirano delati za NOG. Bila je sekretarka SKOJ in KP. Sredi leta 1944 je bila aretirana. Odpe-
ljali so jo v begunjske zapore in naprej v taborišče Aichach, od koder se je vrnila po osvoboditvi.

Ivan Jan

Gorenjska posebnost – dezertjerji

Raziskovalec dogajanj na Gorenjskem v obdobju okupacije in narodnoosvobodilnega boja – Ivan Jan – se je, zdaj, ko sta za njim Dražgoška bitka in Kokrški odred, lotil posebne in vseskozi zamotane teme: popisa kontrarevolucijske aktivnosti v tem delu Slovenije.

Avtor nam je, po svoji presoji, poslal v »preskusno objavo« nekaj strani iz svojega razmeroma obsežnega rokopisa, ki je pripravljen, da pojde k založnikom, recenzentom in v tisk. Odlomke bomo objavili v nekaj nadaljevanjih.

Gorenjske domobranske posadke so poleg prostovoljcev, zavestnih sovražnikov NOB in nemških vojakov, od jeseni 1944, zlasti pa v prvih mesecih 1945. leta, krepili tudi partizanski dezertjerji.

Oglejmo si jih malo natančneje. Takoj je treba ugotoviti, da takih vrst dezertacij ni bilo nikjer drugod v svetu. Seveda pa je bila »kvaliteta« teh dezertjerjev različna, različno sovražni so bili, bili različno bojno pripravljeni, med njimi pa je bila tudi cela vrsta omahljivcev, ki so bili mobilizirani prisilno ali takih, ki niso imeli moči prenašati partizanskih tegob, konec vojne pa so hoteli pričakati čim bolj na varnem in živi. Skratka: niso bili, potem, ko so ušli iz nemške vojske, prav nič pripravljeni prispevati in tvegati k osvoboditvi domovine. Številne je prepričala

tudi silovita protipartizanska propaganda, ki jo je zlasti okrepil prihod duhovnikov – kuratov. Prav tako so se vdali prigovarjanju s protikomunizmom in protipartizanstvom prežetih ali zavedenih staršev in drugih sorodnikov ali prijateljev.

Da bi bile te ugotovitve podkrepjene z dokazi, ki jih omogoča domobranska dokumentacija sama, navajam primere iz postojank Bobovek, Brezje, Vodice, Zabnica in še zlasti iz Domžal, kjer se je takih dezertjerjev nabiralo in zbralo največ.

Podobno velja tudi za ostale posadke. Večina jih je torej prostovoljno vstopala v domobranske vrste, po naravi pa so bili dvojni dezertjerji. Najprej so iz nemške vojske, kamor so bili domala vsi mobilizirani nasilno, dezertirali k partizanom, od tod pa k domobrancem. Vendar to velja le za kraje okoli Kravca, Storžice in Škofje Loke, drugod so bili taki dezertjerji redki. Večina tistih, ki so uhajali iz nemške vojske in se priključevali partizanom, je med partizani tudi ostala.

Postojanka	Vseh	Enojni dezertjerji	Dvojni dezertjerji
Bobovek	25	1	6
Brezje	75	10	38
Domžale	221	19	72
Vodice	70	7	8
Zabnica	58	13	11

Franjo Marošek

Zvesti ljudje s Pohorja

Pot do Mlinškovih

Ko se je popoldne že prevesilo v večer, je čisto blizu spodaj pri Zlodejevih močno počilo. Zelo močno je treščilo še nižje, pri srednji Požegovi bajti, ki takrat ni bila naseljena. Zasedli so jo partizani. Kmalu je streljalo vse naokoli, da je donelo pod Glažutsko planino. Kroglice so žvižgale okoli Zlodejeve koče. Marija je šla pogledat v hlev in strah jo je bilo. Ne dolgo zatem je od Zlodeja priteklo veliko partizanov. Kar gnetli so se. Bili so zbegani in preplašeni. Štrlece in krvave oči so kazale trpljenje in izmučenost.

Premraženi, zabuhlih obrazov in z zateklimi prsti so držali orožje. Videlo se jim je, da so sestradani in utrujeni. Potrebovali bi hrano in počitek. Pri Zlodejevi koči pa tega ni bilo za vse. To so tudi takoj spoznali in menda tudi že prej vedeli. Takšni kot so, bodo zavetje morali poiskati malo višje, pri zgornji Požegovi bajti, hrano pa v zasedeni dolini.

Večero se je že, zato se je

silno mudilo. Spraševali so po zgornji Požegovi bajti. Nekje so morali zvedeti za Grgunove, za Mlinškovega Lovreka, Lojzeka in Korleka, kajti tudi po njih so spraševali. Nekdo jih je moral obvestiti, da so to naše in zanesljive domačije.

Poti niso poznali. Nekdo jim je moral pokazati, da ne bodo zašli in izgubljali dragocenega časa. A kdo naj bo to? Mož, Alojz Pogorelec, ki bi to najlažje storil, leži nemoten v postelji, bolan. Četudi bi hotel, ne pride nikamor. Otroci so premajhni, izgubili bi se v snegu, ne bi zmogli poti. Ostane le še ona, mati Marija, visoko noseča. Ogletovali so jo. Bo zmogla? Bolj kot z besedo so jo s pogledi prosili, naj jim pomaga in pokaže pot. V sili so!

Kar taka, kakršna je bila doma, se je odločila in zagazila v celec. Šla je v cokolah, kakršne nosijo kmetje na Pohorju, ko gredo v hlev.

Na cilj

Z vsemi štirimi je grabila po visokem snegu in se po-

7 časi pomikala navkreber proti Grgunu. Za njo pa je šla dolga vrsta tomiševcev in šerčerjevcev, borcev Štirinajste. Trudila se je, kolikor je mogla.

Dva izmučena borca sta ji na sredi poti hotela pomagati. Stopila sta pred njo v sneg in ji delala gaz.

Običajno je to pot prehodila v pol ure, sedaj, po visokem snegu, pa je z izmučenimi borci, hodila eno uro in pol. Končno so le prispeli do tretje Požegove bajte.

Mlinškovi so bili doma. V hiši, tu na Grgunovem, kakor so ta ofer imenovali, so sedaj stanovali trije Mlinškovi bratje: Lovrek z ženo Julo in s petimi otroki, Lojzek z ženo Amalijo in tudi s petimi otroki in Karlek, ki je bil samski.

Kar nekako so slutili, da bodo prišli, partizani. Lepo so jih sprejeli, nekaj so jih nastanili v hiši, nekateri pa so morali v hlev in skedenj.

V hiši je tovariš, ki je vodil, povedal, kaj želijo. »Brez hrane smo! Tudi brez loncev za kuhanje. Moramo dobiti oboje, drugače bo po nas. Spodaj, kjer so večji kmetje, je tudi hrana. Tam so Nemci. Pokazali nam boste skrito pot do kmetov v dolini, za

Sicer je o gorenjskih fantih v nemški vojski dal svojevrstno, a za Gorenjce in njihovo narodno zavest pozitivno oceno, že gauleiter dr. Rainer, vendar o teh dezertjerjih, ki jih ni bilo malo, še nekaj misli in ugotovitev.

Največ gorenjskih fantov je odšlo pod svojevrstno prisilo v nemško vojsko v zimskih mesecih 1943. leta: v januarju, februarju in marcu. Res se je tedaj precej Gorenjcev na različne načine pridružil tudi partizanom, vendar jih je, kot smo že omenili, veliko več šlo v nemško vojsko. Vendar je že jesen 1943 prinesla nekaj novega, zanimivega. Iz nemške vojske so že začeli uhajati prvi dezertjerji. To so bili predvsem tisti fantje, ki bi se že pred nemško rekrutacijo pridružili partizanom, a so jim to preprečile razne okoliščine. Taki so v glavnem že prej imeli posredne in tudi neposredne zveze z OF ali s partizani. Ko so se zdaj ti prvi dezertjerji prostovoljno vključevali v partizanske enote, tedaj predvsem v Gorenjski odred ali Prešernovo brigado, so hitro postali dobri borci. Na nemških frontah se niso seznanili le z vojaškimi veščinami, temveč so z vso grenkobo tudi ugotavljali, da ne bodo umirali za osovraženega Hitlerja. Tam,

na smrtno nevarnih frontah, so kot sinovi tlačnega in okupiranega ljudstva še jasneje kot kdajkoli prej občutili, kaj je njihova dolžnost. Zato so komaj čakali na priložnost, ko so mogli dezertirati. To pa se jim je ponudilo med prvimi dopusti. In ti prvi, ki so iz nemške vojske pobegnili že jeseni 1943 (posamezniki celo že poleti) in v začetku 1944, so hitro pridobivali partizansko vzgojo in se prilagajali partizanskim pogojem življenja, ki niso bili lahki. Komaj so tudi čakali na prve priložnosti za boj proti osovraženemu okupatorju.

Tako so hitro postajali močna opora v partizanskih enotah, še posebno, če so prihajali z orožjem, ki ga je vedno primanjkovalo. Ti prvi dezertjerji, ki so bili zavedni fantje, so se še posebej bal, da spet ne bi prišli v roke Nemcem, kajti bali so se maščevanja nad njimi in njihovimi svojci. Tedaj na Gorenjskem tudi še ni bilo domobrancev, da bi se morebiti v sili »zatekli« tja. Od poletja 1944 dalje je bilo s tem drugače: okupatorji so skupno z voditelji gorenjskega domobranstva take dezertjerje skušali spravljati k domobrancem. Torej – velika sprememba.

Takih in podobnih težav – če primerjamo – v nekda-

nji Ljubljanski pokrajini niso poznali. Vse je bilo drugače. Zato pribijmo: odhod Gorenjcev v nemško vojsko običajno še ni pomenil zadnjega koraka. Fantje so namreč potem na različne načine uhajali iz Hitlerjeve armade. A ko se je to preveč razraslo – za okupatorjeve pojme namreč – so gorenjski fantje v nemški vojski le stežka dobivali dopuste. Če pa so jih, so jih puščali le do Celovca, kjer so morali biti pod nadzorom in kjer so morali puščati tudi orožje. Zato so bile dezertacije zlasti od pomladi 1944. leta povezane z velikimi težavami, saj sta bila potrebna tveganje, pa tudi precejšnja iznajdljivost. Tudi to je bil eden izmed vzrokov, da so potem snovalci gorenjskega domobranstva, še posebej pri omahljivih fantih, imeli lažji posel pri pridobivanju dezertjerjev.

Do spomladi 1944 so bili torej gorenjski fantje, dezertjerji iz nemške vojske, še vedno partizanski prostovoljci, med katerimi pozneje, z redkimi izjemami, ni bilo dezertjerjev. Odvijal se je nasproten proces: iz cele vrste teh prvih dezertjerjev iz Hitlerjevega »Wehrmachta« so se razvili odlični komandirji čet in tudi nekaj komandantov bataljonov. Seveda pa vse to ni bilo preprosto.

katere menite, da imajo hrane dovolj!«

Lovrek in Karlek sta se odločila, da bosta pokazala pot.

Bila sta takoj pripravljena, da gresta s tomiševci v dolino. Vodila jih bosta po najbolj skritih poteh do kmetov dol spodaj, do tistih, kjer menita, da ni Nemcev.

Po hrano v dolino

Skupina borcev je bila tudi že pripravljena. Šli so nazaj po gazi do Pogorelčeve Marije, ki se je z njimi vrnila domov. Bila je izmučena, a zadovoljna, da je uspešno opravila nalogo. Partizani so se ji zahvalili za pomoč in odšli v noč.

Bilo je že krepko čez polnoč, ko se je patrolja vrnila iz doline. Prinesla je kar precej hrane: krompirja, fižola, moke, pa tudi nekaj zabele in mesa. Vrnila sta se tudi Lovrek in Karlek in za trenutek stopila v kočo. Govorila sicer nista z Marijo, le malo sta posedela v kuhinji. Nekaj borcev se jima je pridružilo in neslo hrano tistim, ki so bili pri njih.

Večina borcev je spala kar tam, kjer je našla kakšno zavetje. Kuharji so hiteli s pravo hrano. Ogenj so zakurili zunaj pod uto na severni

strani, da ga iz doline ni bilo videti.

Marija se je stisnila ob vznožju moževe postelje, otroci pa poleg njega. Ko se je vrnila od Grguna, je krave le na hitro pomolzla in jim nekaj malega vrgla. Kaj drugega niti ni mogla, toliko ljudi v hiši jo je zmedlo.

Še pred svitom so borcem delili hrano, ker so pač skuhali. Najedli so se. Nato so kar naprej nekaj urejevali. Tekali so iz hiše v hlev in v skedenj, se klicali in nekaj naročali. V hiši so se zbrali tisti, ki so vse to vodili. Vse ranjence so že prej peljali nekam naprej na Glažutsko planino. Poveljniki so se dolgo pogovarjali. Od zunaj pa so jim neprenehoma prihajali poročati.

Zahvala

Okrog devetih 19. februarja 1944 so hišo začeli zapuščati. Zbrali so se zunaj, zgoraj pred hlevom, se na kratko pogovarjali, nekaj poveljnikov pa se je vrnilo v hišo in poklicalo Marijo. Že se je ustrašila, da morda ni kaj prav storila in da bodo hudi.

Tokrat pa se je eden izmed tovarišev, ki so stali v hiši, Mariji za vse, kar jim je nudila in storila zanje, lepo zahvalil. Zapomnili da si bodo

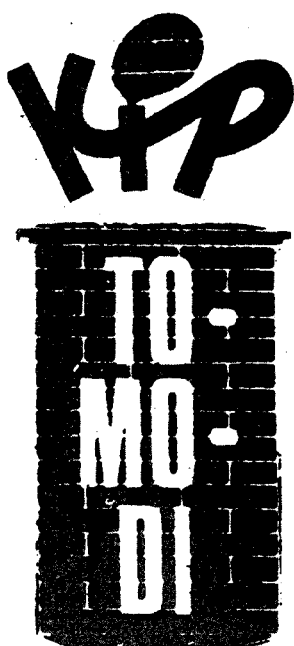
in ji pozneje poskušali vse povrniti. Opozoril jih je na nevarnost, ki jim grozi, ko bodo prišli Nemci. Hišo naj čimprej uredijo in očistijo krvi. Šele čez eno uro smejo sporočati, da so pri njih bili partizani. Skriti tega tako ne morejo, saj so pustili preveč sledi. Še enkrat so se lepo zahvalili, se poslovili in odšli proti Grgunom.

Marija in otroci so se lotili dela. Hiša je bila vsa krvava, blatna in mokra. Ribali so, strgali in prali, hkrati pa kurili peč, da se je sušilo. Okoli hiše so otroci s smrekovimi vejami malo poravnali shoje-ne gazi, da se stopinje niso tako razločno videle. Vsega zabrisati ni bilo mogoče, saj je široka izhrojena gaz vodila gor do hiše in naprej navzgor na Glažutsko planino.

Grozljiv prizor

Šele ko so vse to postorili, se je Marija opravila in se napotila do Zlodejevih. Šla je po gazi, kar naenkrat pa je zagledala trupla padlih borcev. Včeraj, ko so prebežali k njim do bajte, so morali tu pasti. Tekli so po globeli, zgoraj pa so jih pričakali Nemci s strojnimi in puškami.

(Se bo nadaljevalo)

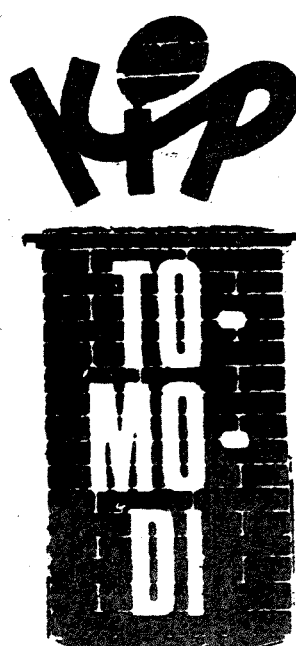
**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

**Ljubljana;
Opekarska 13**

TELEFON: centrala 212-011 ● ŠEF KOMERCIALNE: 218-347 ● TELEGRAM: KIP LJUBLJANA ●
Tekoči račun 50101-601-23238 ● TELEX: 31420 YU KIP

**TOPLEJE
IN CENEJE**

*topli montažni dimnik
z gibljivo kisloobdobjem
ognjestalno šamotno cevjo*

Odkritje spomenika sremski fronti

Skupni organizacijski odbor za organizacijo obiska odkritja spomenika padlim borcem pri preboju Sremske fronte obvešča vse borce Skupnosti brigad in enot NOVJ z območja Slovenije, ki so se borili na Sremski fronti, da bodo

spomenik Sremski fronti v Šidu odkrili predvidoma maja 1988. Organiziramo prevoz z vlakom, ki odpelje zvečer iz Ljubljane in iz Maribora. Vlak iz Maribora bo ustavil v Celju, vlak iz Ljubljane pa v Trbovljah, v Zidanem mostu, Sevnici, Krškem in Dobovi.

Povratak iz Šida bo zvečer.

Točen datum in ostala obvestila bomo sporočili preko TV-15 Naš tovariš in preko drugih sredstev javnega obveščanja.

Glede na različne pogoje plačila vozne karte s popustom (invalidski, železničarski, pokojninski, ipd.) vsak udeleženec sam ku-

pi povratno vozovnico na vstopni železniški postaji.

Prijave zbirajo predsedniki pododborov in odborov Skupnosti do 25. marca tl., lahko pa se prijave naravnost na Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Vrtača 11, **najkasneje do 31. marca** letos. Tu dobite tudi informacije na tel. št. (061) 216-568.

Predsedniki pododborov in odborov Skupnosti naj zbrane prijave pošljejo Republiški odboru ZZB NOV Slovenije, (gornji naslov) do 5. aprila letos, da bomo lahko pravočasno rezervirali potrebno število vagonov.

Prijavite se na objavljeni prijavnici.

Vabimo, da se v čim večjem številu udeležijo odkritja spomenika in srečanja!

Organizacijski odbor

Prijava za udeležbo na odkritju spomenika sremski fronti v Šidu

Podpisani _____

naslov _____

iz Skupnosti borcev NOV _____

se prijavljam za obisk odkritja spomenika Sremski fronti v Šidu.

Potujem z vlakom in vstopim na železniški postaji _____

Z menoj bodo potovali še _____ svojci.

V _____, dne _____ 1988.

Podpis _____

Obvestila

12. pohod žena na Hleviške planine

Planinsko društvo Idrija bo v počastitev letošnjega mednarodnega dneva žena organiziralo v **nedeljo, 6. marca 12.** tradicionalni pohod žena iz Idrije na Hleviške planine, ki ležijo na 907 metrih nadmorske višine in so iz Idrije oddaljene dobro uro hoda. Vse udeležence nedeljskega pohoda, ki se bodo od 10. do 16. ure povzpelle do koč na Hleviški planini, bodo dobile spominsko značko in skodelico toplega čaja za okrepitev.

Tradicionalnih pohodov na Hleviške planine se vsako leto udeleži več kot 300 pohodnic, zato tudi letos organizatorji, kljub zimskim razmeram, pričakujejo številno udeležbo žena in deklet.

Jubilejni zimski pohod na Arihovo peč

Ob 40-letnici ustanovitve Slovenske športne zveze prirejajo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovce in Slovensko prosvetno društvo Rož v Sentiakobu v Rožu jubilejni 10. zimski pohod »Arihova peč 1988 in smučarski tek«. Tradicionalna prireditev v spomin na padle partizane 9. februarja 1945 pod Arihovo pečjo bo v **nedeljo, 6. marca 1988 ob 10. uri pri Polancu na Cemernici** (Hodnina) nad Sentiakobom v Rožu.

Udeležbo na tradicionalni spominski prireditvi pa poleg številnih Slovencev na avstrijskem Koroškem napovedujejo ljubitelji hoje iz vse Slovenije. Na programu letošnje prireditve je poleg pohoda na planino Bleščič – koča nad Arihovo pečjo (1084 m) tudi tekmovalanje v smučarskih tehnikah za različne starostne kategorije.

Vsak udeleženec prireditve bo ob prihodu na cilj prejel spominsko diplomu in toplo malico, prav tako pa bo poskrbljeno za zdravniško in servisno službo ter parkirne prostore za osebna vozila in avtobuse. Za petkratno udeležbo na zimskem pohodu Arihova peč bodo pohodniki prejeli posebno zlato spominsko značko.

Pred začetkom prireditve bodo organizatorji pripravili kratko spominsko slavnost v spomin na tragične dogodke pod Arihovo pečjo februarja 1945. leta. Z udeležbo na tradicionalni prireditvi se bodo še utrdila sodelovanja in prijateljstva med udeleženci z obeh strani mej ter ponovno izpričalo priznanje žrtvam narodnoosvobodilnega boja.

S. K.

Zimski vzpon na Snežnik

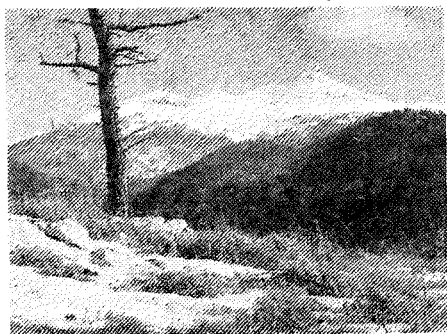
V **soboto, 12. marca, v nedeljo, 13. marca** Štirinajsti pohod želijo organizatorji iz vrst ilirskobistriškega planinskega društva Snežnik – pod pokroviteljstvom odbora borcev Istrskega odreda in Primorskih novic – pripravili v še večjem obsegu, ko je šlo na pot več kot 4000 pohodnikov.

Trnovski maraton bo!

Start: to nedeljo (6. 3.) ob 9.30
Borci tečejo na »progi TV-15«, dolgi 7 km

Izhodišča vzpona bodo 1242 m visoki Sviščaki, do koder bo urejen enosmerni promet iz Ilirske Bistrice. Izpred Kmetijske zadruge bodo na Sviščake vozili avtobusi, po končanem pohodu pa bo seveda urejen tudi povratak.

V marcu je Snežnik odet v debelo snežno odejo, razmere so zimske, zato velja poskrbeti za potrebno opremo. Pot bo primerno označena, za varnost bo poskrbljeno.

Slovesnost na Sviščakih – pred spomenikom padlih borcev – bo v nedeljo, 13. marca ob 13. uri.

Organizatorji

V dogovoru z občinskim odborom ZB NOV Sežana in odbori domicilnih enot vabimo na tradicionalno spominsko srečanje ob obletnici boja Brkinske čete z okupatorsko italijansko vojsko, ki bo v **soboto, 12. marca 1988 ob 11. uri na Kozjanah**.

Ob tej priložnosti bomo obudili spomin tudi na ustanovitev Istrskega odreda, enot VOS-a in druge jubilejne dogodke. Kulturni program bodo izvedli otroci osnovne šole Bogomira Magajna iz Divače.

Vabljeni svojci padlih in umrlih, borci, aktivisti, občani, mladina Južne Primorske in od drugod.

Skupnost borcev Brkinske čete

Društvo piscev NOB in revolucije sklicuje posvetovanje članov društva, zgodovinarjev in organizatorjev zgodovinskega spomeniškega regija (Ljubljana, Vrhnika, Logatec, Trbovlje in Kamnik), ki bo 11. marca 1988 v posvetovalni dvorani občine Vič-Rudnik na Trgu mladinskih delovnih brigad 7 ob 9.30. Na dnevnem redu bo poročilo o zgodovinskega piscev zgodovine NOB in revolucije. Posvetovanje je pomembno zlasti zato, ker bo zadnje v sestavi posvetovanj slovenskih zgodovinarjev, ki raziskujejo in pišejo zgodovino NOB ter organizatorjev zgodovinskega spomeniškega regija. Poleg članov društva vabimo kot goste vse zgodovinarje, organizatorje in aktiviste zgodovinskega NOB ter delavce iz muzejev ter ustreznih ustanov.

Ljubljanska sekcija Briško-beneškega odreda vabi na že tradicionalno vsakoletno družabno srečanje borcev BBO, 30. divizije in aktiviste zahodno primorskega okrožja (ZPO).

Dobimo se v petek, 18. marca 1988 ob 17. uri v prostorih Doma JLA v Ljubljani.

Iz dela borčevskih organizacij

Maribor: Ustavne spremembe

Dr. Ciril Ribičič je na nedavnem pogovoru, ki ga je organiziral Mestni odbor ZZB NOV Maribor skupaj s šestimi mariborskimi občinskimi odbori ZZB NOV, borcem spregovoril o spreminjanju zvezne in republiške ustave. To je bila tudi osnova za vključevanje mariborskih borcev v razpravo o ustavnih amandmajih ter z njimi povezanimi vprašanji.

Uvodničar je na zanimiv in preprost način opozoril na različna stališča in različne težnje do posameznih ustavnih vprašanj. Govoril je o različnih pogledih, ki se med seboj izključujejo; nekateri takšni pogledi so pri nas v Sloveniji, drugi pa v širšem jugoslovanskem prostoru. Eni navijajo za večje pristojnosti federacije, drugi za večjo samostojnost republik. Nekateri so tudi zagovorniki gostobesedja, kar pomeni, da bi morali v ustavo zapisati vse.

Borci so se na omenjenem srečanju zavzemali za to, da bi bila v ustavi SFRJ zapisana le glavna vprašanja, opredeljena s temeljnimi določbami. Ob sedanjih amandmajih, so menili, pa vse kaže na to, da bosta ustavi še daljši kot doslej. Poudarjali so, da sedanje krize ne bomo odpravili zgolj s spreminjanjem ustave, kajti v temeljih gre vendarle za potrebo po tesnejšem sožitju v okviru naše federacije, za učinkovitejše delovanje samoupravljanja in samostojnejše gospodarjenje združenega dela. Namesto tega, so dejali, se državne strukture vse preveč vmešavajo in odredjajo gospodarsko politiko, da ni prostora za tržno gospodarjenje.

Borci so imeli kopico pripomb na zavistost besedi v amandmajih, zavzemali so se za bolj jasno in preprosto besedovanje, kar bi tudi izključevalo možnosti, da bi se za kompliciranimi besedili skrivale dvoumnosti. Bili so proti sprejemanju sprememb »v paketu«, da ne bi morali potem spet v kratkem sprejemati novih amandmajev – zaradi neživljenjskosti sedaj predlaganih...

Mariborski borci so ocenili, da je rok za ustavno razpravo odločno prekratek in se spraševali, zakaj se tako mudi, ko vendar vemo, da takšnih opravil nikjer po svetu ne opravljajo tako na vrat na nos! Podprli so predloge za neposredne volitve, odprte kandidacijske liste, nekateri pa so imeli pripombe tudi na dikcijo o zemljiškem maksimumu.

Drago Miklavčev

Prevalje: Odbor koroških partizanov na šesti seji

Območni odbor koroških partizanov se je sestel na Prevaljah že na začetku februarja, na seji pa sta sodelovala tudi predsednik Odbora koroških partizanov dr. Tone Skobir in Rado Lipičar. Pavle Grubelnik-Pajo, predsednik tega odbora, ki je sejo vodil, je podal zbranim pregled opravljenega odborovega dela. V teku je priprava šolske razstave o partizanskem boju na Koroškem, (skromen prikaz naj bi oskrbeli za vse koroške osnovne šole), v Mežici in Šteglah bodo letos postavili dve spominski obeležji (v spomin devetim padlim vosovcem), ob 45-letnici ustanovitve I. koroškega bataljona in enaki obletnici napada na Mežico pa bodo organizirali srečanje Koroškega odreda v Črni, (ob času tamkajšnjega turističnega tedna).

Organizirana bo tudi peš pot, ki bo vodila po nekdanjih partizanskih poteh mimo znanih javk – partizanskih kmetij, spomenikov in partizanske bolnišnice v Bistri. Podobno pot bodo mimo javk organizirali nekdanji borci na avstrijskem Koroškem. K poti sodi tudi vodič, ki ga kanijo izdati v 5000 izvodih. Zaradi visokih stroškov celotne akcije bo priskočilo v pomoč tudi združeno delo – z plačilom reklamnih objav v vodiču. Borci so si postavili rok za izvršitev te naloge – letošnji junij, tako so zapisali tudi v svojih planskih dokumentih.

Ignac Zdovc

Ob 45-letnici ustanovitve 15. udarne Bogat program

V prostorih Osnovne šole Toneta Tomšiča v Dobropolju je bila v petek 26. februarja že druga seja Odbora organizacije proslave 45-letnice 15. udarne divizije NOVJ. Vodil jo je predsednik Franci Šali. Na sejo so bili vabljeni tudi predsedniki občinskih skupščin, MS SZDL za Dolenjsko in Belo Krajino, OK SZDL, občinski odbori ZZB in Odbora skupnosti borcev te divizije, pa tudi predsedniki komisij odbora.

Na seji so se lotili predvsem obravnave in sprejema programa prireditve praznovanja, ki je bil priložen. Ta vsebuje 14 velikih in zahtevnih prireditev slavnostnega in delovnega programa.

Po uvodni obrazložitvi programa predsednika Šalija je večina članov z bogato razpravo in nekaterimi dodatnimi predlogi podprla in sprejela program, ki vsebuje:

- razstave slikarja Borisa Kobeta v Grosuplju, Ribnici, Kočevju, Črnomlju, Metliki, Trebnju in Novem mestu. Obenem bo v to razstavo vključeno tudi dokumentarno gradivo divizije
- organizirani bodo obrambni dnevi z »urami zgodovine«, pohodi mladih, občanov in borcev ter pripadnikov JLA z zaključkom na samem zboru svečane prireditve
- orientacijski teki mladih, društev, pripadnikov JLA in drugih v vseh občinskih središčih
- kolesarski maraton »Po poteh XV. divizije« in »Po partizanski magistrali«
- akcija »Strogo zaupno« z vključitvijo radioamaterjev, PM in centri za obveščanje, TO, JLA in golobarji z golobi pismonošami
- akcija strelcev in strelskih ekip za »Pokal XV. divizije« in še
- akcija »Ilegalec«, pripravljanje gradiva za Informativni bilten, katerega prva številka je že izšla

Na koncu so pripomnili še, da morajo biti vse akcije in proslave organizirane tako, da bi zajele najširše množice v krajih nekdanjega divizijskega območja. Končen rezultat naj bi bila proslava in patizanski miting v mestnem parku Ragov log v Novem mestu, 18. junija letos ob 10. uri.

Konec februarja mineva 44 let, kar so XII., XV. in Artiljerijska brigada napadle in uničile močno utrjeno nemško in belogardistično postojanko v Zdenski vasi in še močnejše obrambno gnezdo v cerkvi svetega Antona nad vasjo. V petek, 26. februarja, je bila v Zdenski vasi spominska proslava, v kateri so sodelovali učenci osnovnih šol dobropoljske doline. Program je vseboval zborni recitativ z dni NOB in partizanske pesmi. Slavnost je z zgodovinskimi podatki obogatil udeleženec napada na Zdensko vas, takratni brigadni vojni poročevalec XII. brigade profesor, rezervni major Lojze Šonc-Tomi. Zanimivo je opisal načrt napada vseh združenih partizanskih enot, ki so uničile in preprečile, da bi sovražnik to postojanko še kdaj obnovil.

Proslave so se, poleg velike večine slovske mladine in domačinov, udeležili tudi boci XII. XV. in Artiljerijske brigade ter člani organizacijskega odbora za proslavo XV. Udarne divizije NOVJ, ki letos slavi 45-letnico ustanovitve.

Jože Jenič

S svojo smrtjo so postali nesmrtni

Pot me je v petek, 12. februarja, slučajno vodila po stari cesti iz Slovenskih Konjic v Celje, ko sem zagledal v Strincah pri Franklovm nam vsem znana grobišča; v enem je pokopanih 60, v drugem 40 žrtev okupatorja. Ob njih so žalostno plapolale zastave, cvetje je povešalo svoje glave pa tudi sveče so, čeprav se slovesnost še ni začela, gorele nekam žalostno. Tega dne se namreč prebivalci Slovenskih Konjic, svojci žrtev, spominjajo na podel zločin okupatorja, ko je ob cesti na bližnje jableane dal obesiti 99 talcev; eden se je odločil za beg, toda pokosile so ga strojnice, okupatorji pa so tudi njegovo truplo obesili na bližnjo vejo jableane.

Ta okupatorjev zločin se je zgodil 12. februarja leta 1945, že na pragu svobode. Krvniki so se bili željni slovenske krvi, od maščevanja nad nedolžnimi ljudmi za njihovega vodjo v Celju, ki so ga partizani likvidirali nekaj dni pred tem, ko so napadli njihov avtomobil. Tega dne oziroma ob obletnici se tu zberejo številni svojci, sorodniki, člani ZBB NOV, mladina, da obudijo spomin na žrtve, na svoje, ki jih zakriva črna gomila. Ob gomilah pa se ustavi tudi marsikateri avtomobil, iz katerega izstopijo potniki, da se poklonijo spominu na talce.

To spominsko obeležje je najbrž eno najlepših, najbolj urejenih pri nas. Posebej smo lahko veseli, da tisti, ki so ta kraj spomina urejali, niso mislili, da morajo tukaj postaviti monumentalni spomenik iz nekaj ton kamna, ampak so tu uredili dve grobnici, na njih posadili cvetje, vse to malce ogradiji. Niso pa pozabili zasaditi drevesa, vir življenja, ki sedaj rastejo in nekako ponazarjajo simbol nadaljnega življenja stramskih žrtev za svobodo. S tem pa, ko so umrli, so postali nesmrtni. In večna resnica je, da brez žrtev ni boja, brez boja ni zmage in brez zmage ni resnične veličine.

Franjo Hovnik

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semčtem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani.
Naslov uredništva: Ljubljana, Miklošičeva 28/I. Telefon: 327-780.
V uredništvu smo: glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JESI, redaktorica-ilektorica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik-oblikovalec – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN.
Uprava in naročniški oddelki: Ljubljana, Ul. Moše Pijadeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598.
Člani časopisnega sveta TV-15: predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARČKA, MILAN FILIČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVIČNIK.
TV-15 izhaja kot tednik. Cena izdoda: 300 din. Letna naročnina za 1988 (52 številki): 13.000 din. Naročnina za 1. polletje: 7.000 din.
Tisk in korektura: ČGP Delo, Ljubljana.
TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretarijata za informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).